

మహిళలు

జీవిత చరిత్ర, ధర్మాలు

పరిణయ కథా మంజరి

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కౌతిక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిక్షపతి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలరాజ్

గురు గౌరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు పీఠలక్ష్మీంధ్ర స్వామి

యోగి పరమహంస

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు శ్రీరాంగ స్వామి

గురు లాంకా మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు పాయ్ బాబా

గురు ఆంగ్లీ

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మహాయాగస్వామి

గురు విద్యాభాషాకానందగిరి

గురు చంద్రకేశవర పరమారాధ్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2030020024602

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

Approved by the Text Book Committee.

* ప రి ణ య క థా మ ం జ రి *

గ్రంథకర్త

రూపరగుడి నారాయణరావు,

సహాయోపాధ్యాయుడు,

గవర్నమెంటు ప్రైవేటు స్కూలు, బళ్లారి.

అంధ్ర విద్యాప్రియమరణాలయము,

పూల బజారు, బళ్లారి.

1933

PUBLISHER'S NOTE.

All the 1000 copies of the third Edition were exhausted within a few months owing to the unfailing patronage of the Andhra public and as the demand for the book has been growing keener and keener day by day we have pleasure in publishing a Fourth Edition of the same. The rapid sale of all the copies of the three editions, is itself a testimony to the interest evinced in the book by the reading public. We hope that the same kind patronage will be extended to this Edition also.

OPINION.

The book "PARINAYA KATHAMANJARI" contains excellent short Puranic stories in easy Telugu prose and offers suitable material to the younger boys and girls for home study and for non-detailed study in schools. Such short stories taken out of our Literature and written in an easy prose on classified topics, are bound to re-create a love for our Literature and religion in our youngsters

Anantapur.	}	N. K. VENKATESAM, M.A. L.T., Lecturer in English, Ceded Districts College.
17-7-24		

ప్రీతి క

భాషాయోషామణి తన ప్రాంతసింగారమునందు విసువుచేంది నది; కొత్త తోడవులుదాల్చి, వింతసోయగమున వెలయు చున్నది. కాలపరిణామమునుబట్టి ప్రపంచ పరిస్థితులయందు మార్పులు కలుగు చుండుట సహజమేకదా! ఈకొత్త ఋతువున కొత్తతావుల వెదచల్లు కొత్త మంచులు ప్రతిక్షణ విలక్షణములై బయలు మెలి యుచున్నవి. వానిలో ఈ “పరిణయకథామంజరి” యొకటి.

ఈచిన్ని పాత్రమునందలి కథలు నవలలందలి కథలవలె గల్పితములు కాక, సుప్రసిద్ధములైన పురాణములనుండి సేకరింపఁ బడి, సమయానుకూలములైన నూతన సంవిధానములతో సందర్భో చితమైన చక్కని వర్ణనములతో మనోహరమగు రీతిని రచింపఁబడినవి.

తెలుగు సమకాలీన స్త్రీలను, పురుషులను, బాలరను, వృద్ధులను, అందఱును సుబోధమగులాగున నిపు సకము సులభమైనవి సలక్షణముగు భాషలో సంతరింపఁబడినది. నిఘంటువులఁ దిరుగ నే సినఁగాని యర్థముగాక వేనట పుట్టించు కళినపదములుగాని, దీగ సమాసములుగాని యిందుఁగానరావు. వట్టిపెండ్లి మాటలతోనే ప్రాప్తపుచ్చక కవి, వైవస్వతి, పతిశుశ్రూష, సత్యము, ఆర్జవము, మున్నగు సనాతన ధర్మముల నిందు సమంజసముగ నందందుఁ బొం గుపఱిచి యున్నాఁడు. ఇట్టిచక్కని వితులను బోధించి, చదువగు లబుద్ధిని వికసింపజేయు పుస్తకములను విద్యార్థులచే జదివించుటయే మిక్కిలి యుపయోగకరమని నానమ్మిక.

అనంతపురము, } ప్రయాగ వేంకటరామశాస్త్రి,
20—11—22 } దత్తమండల కళాశాలాంధ్రపండితుడు.

పార్వతీ పరిణయము

తొన్ని యొకానొక కాలమున మేనకాదేవి పర్వతే శ్వరుడను భార్యభర్త లుండిరి. ఓరు హిమాలయ పర్వత ప్రదేశమున నివసించుచుండిరి. వీరికిఁ బార్వతి యను కూతురు గలదు. పార్వతి మెఱపుడీగెవంటి మేని చాయగలిగి చక్కని తోడిబాలికలలో నెల్ల మిన్నయై యుండెను. ఈచిన్నది మందాకినీ తీరమందలి యిసుక తిన్నెలమీఁదఁ దోడిసఖులతో నాడుచు, విద్యాభ్యాస కాలంబున విద్యలనేర్చుచు, దల్లిదండ్రులకుఁబోలె బంధు జనంబులకును ప్రమోదంబు గూర్చుచుండెను.

అంత నప్పడఁటికి బాల్యముజాఱి యౌవనము వచ్చెను. సూర్యోదయంబునఁ దామరమొగ్గలు వికసించు చందమున, యౌవనోదయంబున నామె కంగ కంబులు వికాసముపొందెను. ఆమె, కొండలోయలలో నొంటిగా విహరించుచు, గిరిగర్వారములు మాఱు మ్రోగునట్లు కంఠమెత్తి మధురంబుగఁ బాడును. ఒక్కొక్కనాడు చెలులతో స్వచ్ఛమగు శిలాతలంబునఁ బ్రవహించు నిర్ఘరాంబువుల నాడును.

ఇట్లుండఁగా నొక్కనాఁడు పర్వతేశ్వరునింటకి నొకమహర్షి వచ్చి పార్వతికి సోమకిరీటుఁడగు శంకరుఁడే మగఁడు కాఁగలఁడని చెప్పిపోయెను. ఈ పరమముని యెప్పుడు వీణవాయించుచు హరినామస్మరణము నేయుచుండును. ఈతఁడే నారదుఁడు.

నారద మహాముని చెప్పిపోయిన దాదిగఁ బర్వతేశ్వరుఁడు వరాస్వేషణము మాని తనకూఁతును శంకరునకె యీ నిశ్చయించెను. శంకరునకుఁ దల్లిదండ్రులు లేరు. కావున నాతనికిఁ గన్యనీఁదలఁచినవారు ఆతనినె యడుగవలసి యుందురు. సర్వసంగపరిత్యాగియైన శంకరుఁడు తనకూఁతును వివాహమాడ నీకొనునో యీకొనఁజో యను సందేహముచేతఁ బర్వతేశ్వరుఁ డాతని నభ్యర్థింపఁడయ్యె.

అప్పటికి ఒహుదినంబులుగా శంకరుఁడు హిమవత్పర్వత పాదభూమియందుఁ దపము చేయుచుండెను. ఆప్రదేశము కడు రమ్యమైనది. అందు గంగానది, మిక్కిలి యున్నతములగు దేవదారు రుద్రాక్ష మొదలగు వృక్షముల మొదళ్ళను దడుపుచు, ఒగ్రహించుచుండును. ఎత్తునుండి సెలయేళ్ళు పడఁగాఁ గలిగెడి శబ్దమునకు దిశలు మాఱుమోఁగు చుండును. అందు శంకరుఁడు తపోనిష్ఠుఁడై యుండఁగాఁ బర్వతేశ్వరుఁడు

తన యనుఁగుఁగూతురగు పార్వతిని శంకరునకుఁ బరిచర్య చేయునిమిత్తము పంపెను. కాంత చెంత నుండుట తపోభంగమునకుఁ గారణమని యెఱింగియు శంకరుఁడు తనకుఁ బరిచర్య చేయుటకై యామెను గైకొని యథా పూర్వముగాఁ దపమాచరించుచుండెను.

పార్వతి శంకరుని పాదరాజీవములమీఁద మిక్కిలి భక్తిగలిగి మెలఁగుచుండెను. ప్రతి దినము పువ్వులు పల్లవములు గోసితెచ్చును. శంకరుఁడు గూరుచుండునట్టి యరఁగును బాగుగ సలికి యూడ్చి మ్రుగ్గులు పెట్టును; అర్ఘ్యోదకములను, ఉపకరణములను సిద్ధపఱచును; గంధాక్షత లొడఁగూర్చి, ధూప దీపములు ముట్టించును.

II

ఇట్లుండఁగా నొక్కనాఁడు స్వర్ణములో నిండఁడు పీఠోలగం బున్న సమయంబున మన్మథుని బిలిపింపఁగా, నతఁడు చెఱకు విల్లును బూవుటమ్ములును బూని, చిగురాకుగొడుగును గేలఁ బట్టుకొని, మీనకేతనమెత్తి, చిలుకగుఱ్ఱము నెక్కి వచ్చెను. ఇంద్రుఁ డాతనిని గారవించి చేతికిఁజేయిచ్చి సరిగదైమీఁదఁ గూరుచుండఁబెట్టుకొని యాతనినిరప్పించినకారణ మీవిధముగాఁ దెలిపెను.

“ఓయీ మన్మథా! మేమొక గొప్పకార్యమందు నిన్నునియోగింపఁ దలఁచి యున్నాము. ఆకార్యమును నిర్వహించుటకు నీవుతప్ప మఱెవ్వరును సమర్థులు గారు. హిమాచలపాదమున దేవదారువనమున నియతాత్ముఁడై శంకరుఁడు దశముచేయు చున్నవాఁడు. పార్వతియుఁ బర్వతేశ్వరుని నియోగమున శంకరునకు శుశ్రూషచేయుచు నక్కడనే యున్నది. నీవు పార్వతీ శంకరులను గూర్చవలెను. వీరికిఁ బ్రకటించెడు కుమారుఁడు, బ్రహ్మదేవుని వచిముపొంది ముల్లోకముల నేలుచు బృందారకులను మహర్షులను నిష్కారిణముగా బాధించు తారకాసురుని జయింపఁగలఁడని బ్రహ్మదేవుఁడు చెప్పి యున్నాఁడు. ఈకార్యమందు నీకు సహాయార్థముగ వసంతుఁడును, జింద్యుఁడును వచ్చువారు.”

అందులకు మన్మథుఁడు “ఇది యెంతపని. దేవరయనుగ్రహముంజిన నెవ్వరినైనను జయింపఁజాలుదును,” అని యుత్సాహ వచనంబులు పల్కఁగా, నింద్యుఁడు “నీకుఁ గార్యవిజయమును ఔమమును గలుగుఁగాక,” అని యాశీర్వదించెను. మన్మథుఁడు దేవేంద్రుని యాజ్ఞను తలఁదాల్చి హిమాలయపర్వతంబునకు వెడలెను.

అంత వసంతుఁడు పల్లవాస్త్రుఁడై శుకపిక శారికా భృంగ సందోహముతోడఁ దాపసుల మనోధైర్యంబులు

సడల మన్నధ సహాయంబుగాఁ జనుదెంచెను.

చంద్రుఁడును దస కళల నతిశయింపఁ జేయుచు వెంట నె వచ్చుచుండెను.

III

అంత వసంతచంద్రసమాగమంబున దారుకావ నము శోభాయమానముగ నుండెను. వృక్షములు చిగు రాకుఁజీరల ధరించెను. లతలు పువ్వుమొగ్గల దొడిగెను. మధుపములు మధురసపూర్ణములగు కుసుమపాత్రముల లోని మధువుం గ్రోలి చొక్కి ఝంకారము చేయుచుండెను. మృగీమృగంబులు జోడుగ విహరింప సాగెను. కంపురుష గుహ్యకాంగనలకుఁ జందనస్రవ మింపయ్యెను. అప్పరసలు హిందోళములఁబాడ నారంభించిరి. రాత్రులఁ బిండియారఁబోసినట్లు పండువెన్నెలలు గాయుచుండెను. అట్టిసమయమున మన్నధుఁడు శంకరుని జేరింజనెను. శంకరుఁడు సెనుబామును దలపాగగాఁ జుట్టి, కృష్ణాజినము ధరించి, నాసికాగ్రమున దృష్టినిలిపి యేకాగ్రచిత్తంబున ధ్యానము చేయుచుండెను. మన్నధుఁడు శంకరుని యెదురుగాని యొక్కక్కగా సురపాన్ననీడలో భయమందుచు నిలుచుండెను. అప్పు డచోట శంకరుని పార్శ్వమునఁ బుష్పాంజలిపట్టి ధ్యానమునుండి

యతఁడు లేచుటను బ్రీతీక్షించుచుఁ బార్వతీయు నిలిచి యుండెను. మన్మథుఁ డాయువతీని గనుంగొని యదియె కార్యసాఫల్యమున కత్యావశ్యకమనియెంచి మెలమెల్లఁగ శంకరుని సమీపించి, విల్లెక్కుపెట్టి బాణమోక్షణ సమయముం బ్రీతీక్షించుచుండెను. శంకరుఁడు ధ్యానము నుండి మేలుకొనఁగాఁ బార్వతీ దోయిలించిన పువ్వులను నాతని యడుగులమీఁదఁ జల్లి నమస్కరించెను. నమస్కరింపఁగా శంకరుఁడు “నీవు సాటిలేని మగనిని బెండ్లాడుదువుగాక” అని దీవించెను. అంత నాలతాంగి తన యొడిలోనున్న మందాకినీ పద్మబీజమాలచే నాతనికంఠమును నలంకరించెను. ఆతఁడును దాని నాదరముతో గ్రహించి యామె ముఖాంభోజముపైనఁ బ్రేమపుంజూపులఁ బటచెను. పార్వతీ, యాతని భావముఁ దెలిసి మేనఁ బులకాంకురము లంకురింపఁగా లజ్జాభారముచేత నెమ్మోము వాంచెను. చెఱకువింట, నస్త్రరాజమగు సమ్మోహనాస్త్రమునుసంధించి యెడమకాలు ముందటికిఁ జూచి నిలిచి యల్లత్రాటిని నాకరాంతముగ లాగి గుఱి పెట్టి తద్వీమోక్షణకాలమును బ్రీతీక్షించుచుండిన మన్మథుఁ డిదియె సమయమని యెంచి బాణమును విడిచెను. తన గంబ శంకరునకు నింద్రియక్షోభంబు మిక్కుటము కాఁగా దానికిఁగారణ మరయం దలంచి దిగంతములవఱ

కుఁ జూడ్కినిగిడించెను. అప్పుడు కల్లెదుట మఱియొక బాణమును వింట సంధించి యథాపూర్వముగ నిలిచి యున్న మన్మథునిగాంచి కోపావేశుడయి భూభంగము గానించి నొసల్పినున్న మూడవకన్ను దెఱచెను. శరశరాసన తూణీరములతోఁ గూడ మన్మథుఁడు భస్మ మాయెను. అంత యవతీతోడి సంబంధము యోగపిఘ్నమని యెంచి శంకరుఁ డంతఃస్థానమాయెను. పార్వతి తన సౌందర్యంబు విలువ పోయినవిధమునఁ గడుఁ జిన్న పోయెను పర్వతేశ్వరుఁడు నిర్విణ్ణభావ మైన తన కూర్మితనయు నింటికే చోక్కొని పోయెను.

పిమ్మట మన్మథునిభార్యయగు రతీదేవి, తన మగఁడు శివునిచే భస్మముచేయఁబడుట యెఱింగి, వచ్చి భూమిమీఁదఁబడియున్న బూడిదను జూచి పరిపరి విధముల బలవింపఁదొడఁగెను. ఆమెమగని ప్రాణసఖుఁ డగు నసంతుఁడు వచ్చి యామెను సూరార్పఁ బ్రయత్నించెను గాని, యామె యూఱుట చెందదయ్యె. తుద కామె 'తెంపున నగ్నిప్రవేశము చేయఁబోవ నప్పు డాకాశవాణి "ఓ మన్మథపత్నీ! సాహసమువలదు. ఈ ప్రయత్నముడుగుము. నీకుఁ డ్వారలో శుభంబు కాఁగలదు. నీనాథుఁడగు మన్మథుఁడు గౌరీకల్యాణమయిన తోడనే పునర్జన్మితుండగును'.

ఉ॥ “ఎప్పుడు పెండ్లియాడుఁ బర
 మేశ్వరుఁ డద్రితనూజ వేడ్కతో
 నప్పుడు లబ్ధసౌఖ్యుడయి
 యంబిక ప్రార్థన నాసదాశివుం
 డెప్పటి యట్ల సర్వభువ
 నైక ధనుర్ధరునిం బ్రియుం బ్రియుం
 నొప్పగ నిచ్చు నీకు మది
 నొందు తలంపకు నమ్ము మాతృలోకే.”

అని పలికెను. అంత రతీదేవి సంతసించి శాస్త్రీ
 కల్యాణకాలమ్మును నెదురుచూచుచుఁ దన కృశించిన
 దేహమును నెట్టెటో రక్షించుకొనుచుఁ బ్రాణములు
 పట్టుకొని యుండెను.

IV

పార్వతి మిక్కిలి మృదువైన హృదయము గల
 దగుటచేత, శంకరుని నిరసనభావమునకు నొచ్చి, యా
 తనిం గూర్చి తపస్సుచేయ నిశ్చయించి, తనమనోరథము
 ను దల్లికెఱిగించెను. తల్లి యామెను గవుఁగలించి “బిడ్డా!
 నీ నెక్కడ! ఘోర వీర తపమెక్కడ! నీకిట్టిసాహసము
 వలదు,” అని వారించెను. నిమ్నమునకు నోడిగిలు నీరు
 నిలుపుట యశక్యముగదా? పార్వతి యంతటితో నూర

కుండక తన మనోరథమును సభీముఖమునఁ దండ్రి కెఱింగించెను. తల్లియుఁ దండ్రియు యోజించి యామె యరణ్యవాసమునకుఁ దపస్సమాధినిష్ఠకును ననుమతించిరి.

గౌరి (పార్వతీ) యాభరణంబుల దిగఁదావి, వల్కలాజినములు ధరించి, తల్లిదండ్రులకు మ్రొక్కి, తండ్రి పంపున వచ్చిన జయవిజయులను నిరువురుచెలులతోఁ గూడ నరణ్యమునకు మహేశ్వరుని (శివుని) గూర్చి తపమాచరించుటకై పోయెను. అక్కడ గాలికిం డుల్లు పండుటాకులను నాహారంబుగాఁ గొనుచు ఘోరమైన తపస్సుచేయుటకు నారంభించెను.

ఇట్లుండఁగా నొక్కనాఁడు కృష్ణాజినము ధరించి నెండ్రుకలు జడలుకట్టిన యొక బ్రాహ్మణబ్రహ్మచారి వచ్చి పార్వతి యెదుట నిలిచెను. పార్వతి యావటువునకు నతిథిసత్కారము చేయఁగా దాని నాతఁడు ప్రీతితో నంగీకరించి యామె మొకమువంకఁజూచి “ఓ తరుణీమణీ! ఈ ఘోరమగు తపస్సుచేసి నీ సుందర సుకుమారశరీరము నేల దహింపఁ జేసెదవు? అఖిల ధర్మసాధనములకు నాద్యమగు సాధనము శరీరమని వినవా? నీరూపయావన లావణ్యమునకుఁ దగిన వీతాంబరములను మణిభూషణములను దొలఁగబెట్టి, ఈ నారచీరల నేల కట్టితివి?

నీతండ్రిగృహంబున నీకవమానంబు గలుగదు గదా? మఱి నీవు దేవలోకనివాసంబున కానపడుదువేని, యని వృథాప్రయాసము. ఏలన నీపుట్టినిల్ల దేవభూమి. ఇంకఁ దగిన వరునిఁగామించి తపస్సు పూనితివేని నదియు నీకుఁ దగదు. ఏలన రత్న మొరునిచే నస్వేషింపఁబడును గాని యొరుని నస్వేషింపదు. నీనిట్టూర్పుగాప్పులు నీయందు దుర్లభ జనానురాగంబు దగిలి యున్నట్లు తెలియఁజెప్పుచున్నవి. అట్టి కఠినహృదయుం డెవ్వఁడో? ఎవ్వఁడైన నేమి? నీవు జటాభారంబు ధరియింపఁదగదు” అని యంతటితో నిలుపక “సుందరీ! నేనును బ్రహ్మచారిని నీవును గన్యవు, నన్నుఁ బెండ్లాడుము.” అని పలుకఁగా గౌరి యాబ్రహ్మచారికిఁ దన మనోరథముఁ దెలుప నొల్లక, పార్శ్వమున నున్నచెలికఁజైను జూడఁగా నామి చెలియింగితమును గ్రహించి యాబ్రహ్మచారితో “అయ్యా! మాచెలిహృదయము సోమకిరీటుఁడగు మహేశ్వరునిమీఁదఁ దగిలియున్నది. అతనినే పతిగాఁగోరి తపస్సు చేయుచున్నది.” అని చెప్పెను. అందున కా కపటవటుఁడు గౌరినిజూచి నవ్వుచు “రాయంచయంచు గల పట్టుచీరలఁగట్టి, పద్మరాగ పదకములతోఁ గూడిన ముక్తాహారములు మెడలో వేసికొని, కమ్మని సువాసనలు గుబ్బాళించు హరిచందనాదులు మేన సలంది,

రమణీయ మందిరారామముల నడయాడు సుకుమారశరీరపునీవు. నీవు కోరువరుడో పచ్చియేరుగుతోలు పచ్చడము గప్పికొని, పెనుబామును హారముగా ధరించి, తెల్లని విబూదిని బూతగాఁబూసికొని, శ్మశానభూమిలో వసియించు నంతకారి. వానికిని నీకును నేమిట సాటియున్నది. వాడు ముదిగొడ్డునెక్కి బిత్తుటనంబుచేయునట. ఇట్టి వానిని మానవతివగు నీవు పెండ్లాడిన లోకంబు వారలు నవ్వరా? ఇంతకుఁ బాణిగ్రహణవేశ వానిపెడలోని పాము బుస్సుచుని నీమొగముమీఁదికి వచ్చిన నీ వేమిచేయఁగలవు? వానికి మూడు కన్నులట. ఇట్టి ముక్కుంటిని నెట్టివెట్టి దయినను జేపట్టదు. ఇటువంటి వానిని నేటిమగఁడని కామించితివి? చాలుఁజాలు నీత పస్సు.” అని శంకరుని దూఱనాడెను. గౌరి యీవంకర కొంకర మాటలకు సహింపక జయవిజయులను జూచి “పలుమాటలే? తొంగి పొమ్మని చెప్పుడు.” అని కోపముతోఁ బలికి మోముఁ ద్రిప్పికొని నాలుగైదడుగులు పోయి మరల వెన్కఁజూచెను. అప్పుడు సోమకిరీటుఁడును భుజగభూషణుఁడునునగు శంకరుఁడు సాక్షాత్కారమాయెను. కృతక బ్రహ్మచారి రూపమున వచ్చిన యాతఁడు శంకరుఁడే. ఇట్లు శంకరునిఁ జూచినదై గౌరి యట్లెనిలిచెను. శంకరుఁ డామెచెంతకుఁ బోయి యామె

హస్తమునుబట్టుకొనెను. గౌరికి లజ్జయు, సంతోషమును, బళ్ళాత్తాపమును బెనఁగొనెను. అంత శంకరుఁడు “రమణీ! నేనన్యఁడనుగాను ; నీవాఁడనే. నీ తపస్సున కమ్ముడుపోయితి, నన్నేలుకొమ్ము” అనిపలుకఁగా గౌరి “ఈశ్వరా! నేను గన్యను, పితృపరాధీనను, వివాహమగుటకుఁ దండ్రియనుష్ఠానమును,” అని సిగ్గుతో విన్నవించెను. అందులకు శంకరుఁ “డల్లెయగునుగాక” యని కైలాస శిఖరమునకుఁ బోయి సప్తరులం బిలిపించెను.

V

సప్తరు లరుంధతీ సమేతులయి కైలాసమునకు వచ్చిరి.

కం॥ “అఋషులఁ జూడ శివునకు

దారపరిగ్రహము వెంటఁ దగ్గయుఁ దగిలె”

దార పరిగ్రహమే కద

సారపు ధర్మములకెల్ల సాధన మరయన్”॥

ఈశ్వరుఁడు వారికి సత్కీయ లాచరించెను.

వారును వానిని నాదరపూర్వకముగా నందుకొని “మమ్ము నేపని పంపున రావించితిరో సెలవి”డని యడుగఁగా నందున కాతఁడు “మునీంద్రులారా! గౌరిని ధర్మపత్నిగా నభిలషించినాఁడను. నాకొఱకు మీరు

స్థితినుంతుఁడును, అభ్యున్నతుఁడును, ననుంధరాభారదూర్వహుఁడును నగు పర్వతేశ్వరునియొక్కఁ డోయి యీకార్యమును సంఘటింపవలయును. అరుంధతీదేవియు నీకార్యమునందు సాయపడును. ఇది శుభముహూర్తముగాన నిప్పుడె యోషధివ్రతపురమునకుఁ దలవలయును. ఈకైలాసముననే పునస్సమాగమ మగుచుగాక.” అని శంకరుఁ డానతిచ్చెను. సప్తర్షులు మహాప్రసాదమని యగుంధతీ సహితముగా వెడలి యోషధివ్రతపురముఁ జేరిరి.

పర్వతేశ్వరుఁడు వారి నెదురుకొని యష్టపాద్యాదుల నొసంగి, యంతఃపురమునకుఁ దోడ్కొనిచని, యుచితాననంబులఁ గూరుచుండఁజెట్టి, కుశల వ్రతన పూర్వకముగా వారితో “మేఘోదయములేని వానపగిది మీరు వచ్చితిరి, నాగృహము పరమపావన మయ్యెను. వచ్చిన కార్యమేమో యానతీయ వలెను,” అని పల్కుగా నంగీరసముని (సప్తర్షులలో నొక్కఁడు) తక్కినవారి యనుమతిమీఁదఁ బర్వతేశ్వరునక్లిప్తనియె. “రాజేంద్ర! ఈశ్వరుఁడు నీకూతును భార్యగాఁ జేకొనఁడలఁచి మమ్ములఁ బనిచినాఁడు. మేము మీకుఁ బెండ్లి పెద్దలము.” అనఁగా విని పర్వతేశ్వరుఁడు “గగన మునులారా! తగిన వరునకుఁ గన్యకాదాన మిచ్చుటకంటె నితరభాగ్య మేమున్నది?

ఈకార్య మవశ్యము కావచ్చును.” అనిచెప్పి తల్లిదగ్గర నిలుచున్న కూర్మితనయను సమీపించి “తల్లీ! నీతపస్సు నేడు పూర్ణముగ ఫలించినది. పెండ్లి పెద్దలయిన గగన మునులకును నరుంధతీదేవికిని మ్రొక్కుము.” అని చెప్పెను. అప్పు డాబిడ్డ యందఱకునమస్కరించి, యంజలి ఘటించి, లఙ్ఘాభారమునఁ దలపంచినిలబడెను. అందఱును నామెను నాశీర్వదించిరి. అంత నరుంధతీదేవి గౌరిని నల్లనఁజేరఁదీసి తినయొడిలోఁ గూరుచుండఁ బెట్టుకొనెను, గగనమునులు వివాహముహూర్తము నాటికి నాల్గవ నాఁడని నిశ్చయముచేసి యరుంధతితోడఁ గైలాసము నకుఁజనిరి. శంకరుఁడు మూఁడుదినము లెట్టెటో గడపు చుండెను.

అట నోషధిప్రస్థపురము కడుశృంగారముగా నుండెను. ఇరుగడల జోదులవలె వరుసదీరియున్నట్టియు, నిగనిగలాడు నాకుజొంపములు గలట్టియు, వృక్షముల యొక్క నీడలకదలికచే రాజమార్గములు హాయిగను రమణీయముగను నుండెను. తెల్లనిపట్టువస్త్రపుఁ బతాక లెల్లడల వెలయుచు గాలికిఁ దిన్నఁగ నల్లాడుచుండి నవి. గొప్పకంబములకుఁ గట్టిన కాంచనతోరణములు తళతళ లాడుచుండెను. ప్రతిగృహమును ద్వారపర్యంతము చిత్రవిచిత్రములగు పుష్పమాలికలచే సంధానితిమై

సుందరముగనుండెను. బహిర్ద్వారములు కలువడములచేఁ బన్నబడి, శోభాయమానముగా నుండెను. పుర మంతయుఁ గమ్మనిసువాసనలచే గుబాళించుచుండెను.

పెండ్లినినమున నోషధిప్రస్థపుర మంతయు నొక్క యిల్లువలె సంభ్రమించు చుండెను. మంగళవాద్య ఘోష మిన్నముట్టుచుండెను. యక్ష కిన్నర గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరాంగనలచే నిండ్రి, పురము విరాజిల్లుచుండెను. కొందరు ముస్తైదువలు శౌరికి మంగళ స్నానంబు గావించి యగరుభూషణముల నొసంగిరి. జయవిజయ లామెకు మణిభూషణంబులఁ దొడిగి శంకరుని కిరీటమందలి బాలచంద్రుని ముట్టుమని బోధించిరి. మేనకాదేవి బిడ్డమొగంబు లేవనెత్తి కన్నులకుఁ గాటుక రచించి, లలాటభాగమున సస్తుగాఁ గస్తూరితిలకంబు తీర్చిపెట్టి, ముంజేతికిఁ గంకణముగట్టెను. అప్పుడు మేనకాదేవికిఁ గన్నీరు జొటజొట నొవించెను. అంత శౌరి కులదేవతలకు మొక్కి, ముస్తైదువలను బూజించెను. అటుపిమ్మటఁ బ్రేమదాజనంబులు శౌరిని కల్యాణమండపమునకుఁ దోడ్కొనిపోయి, వివాహవేదిక మీఁద గూరుచుండఁబెట్టఁగా నామె గూరుచుండి శంకరుని రాకకై యెదురుచూచుచుండెను.

సప్తర్షు లరుంధతీ సమేతులయి మంగళద్రవ్యములు సంతరించుకొని వెంటరాగా, బ్రహ్మధరివారము తన్నుఁ బరివేష్టించి నడునఁగా మహేంద్రాదిదేవతలు కొలుచుచుండఁగా, హరిబ్రహ్మలు వేత్రహస్తులై యిరుగడలనుండఁగా, శంకరుఁడు నందివాహనము మీఁద నోషధిప్రస్థపురమునకువచ్చి, తత్సమీపముననున్న యొక వనమునందు దిగెను. పర్వతేశ్వరుఁడు బంధుమిత్ర పరివారముతోడఁ గదిలి శంకరు నెదురుకొని, మేనకాదేవి బంగారుగిండుల జలముపోయగా, నల్లునిపాదములు గడిగి, కల్యాణమండపమునకుఁ దోడ్కొని వచ్చి, వివాహవేదికమీఁదఁ గూరుచుండఁబెట్టెను.

పార్వతి కుదురుగఁ దలవంచి కూరుచున్నదయితన కాలియందెలందుఁ బ్రతిబింబితమైన మనోవల్లభుని రూపమును జూచెను. అప్పుడు శంకరుఁడు కట్టపచ్చి యేనుఁగుతోలుపచ్చడము సరిగంచుగలపట్టుచేలముగాను, మెడలోని సెనుబాము కమనీయమైన తారహారముగాను, మేనఁ దట్టముగఁబూసిన విభూతి పచ్చకర్పూరపుఁబూతగాను గనుపట్టెను.

అంత నాశుభలగ్నంబునఁ బర్వతేశ్వరుఁడు శంకరునికి యథావిధిగాఁ గన్యకాదానము చేసెను. సకల

లోకంబులవారలు సంతస్లిలిరి. పార్వతీశంకరులు సంకల్ప
సిద్ధిఁ బొందిరి.

అటుతరువాత మహేంద్రాది దేవతలు మన్మథుని
బునర్జీవింపఁజేయ శంకరుని బ్రాధింపఁగా, నతఁడు భస్మీ
భూతుడై యున్న పుష్పబాణుని బునర్జీవింపఁజేసి, మును
పటికంటె మిక్కిలి యున్నతునిగాఁజేసెను. రతీదేవి
పరమానందముం బొందెను. మహేంద్రాది దేవతలు
మిక్కిలి సంతోషించిరి. వసంతుఁడును దనప్రాణమిత్రుఁడు
బ్రదికెనని సంతోషము పట్టలేక గంతులువై చెను.

నీ తా క ల్యా ణ ము

గంగానది కు శ్లోరమున హినువత్పర్వత సమీపమున విదేహమును దేశమొకటిగలదు. దానికి రాజధాని మిథిలాపురము. బహుకాలము క్రిందట నీదేశమును మహాధార్మికుడయిన జనకుడను రాజు పాలించుచుండెను. ఇతఁడొక యజ్ఞమునుజేయ నుద్యమించి నేలను దున్నుచుండఁగా నందొక స్త్రీశిశువు కనబడెను. జనక మహారాజుబిడ్డనుగాంచి, యాశ్చర్యపడి సంతోషముతో నెత్తుకొని తనజ్యేష్ఠభార్యకడకు వచ్చి యామె యొడిలోఁ బెట్టెను. అప్పటి కింకను వారికి బిడ్డలు లేకపోవుటచేత, ఆబిడ్డను మిక్కిలి గారాబముతో, గన్నబిడ్డవలె వారు పెంచుకొనుచుండిరి. నాగటిచాలున దొరకిన కారణమున, నాబిడ్డకు 'నీత'యని నామకరణంబుచేసిరి. నీతయనఁగా నాగటిచాలు.

నీత మిక్కిలి యదృష్టవంతురాలు. ఆమె యదృష్టము రాజునకును సోకెను. అబిడ్డ జనకునిల్లు సాచ్చి నది మొదలు విదేహదేశము పాడిపంటలతో, బెంపార సాగెను. ఇంతేకాక, రాజు జ్యేష్ఠభార్య గర్భవతియై

యొక కొమ్మ దైనుగ నెను. ఈబిడ్డకు 'ఊర్మిశ'యని పేరు పెట్టిరి. నీతయు, ఊర్మిశయు నొక్కకడుపునఁ బుట్టిన బిడ్డలాయనునట్లు సమానమగు రూపరేఖావిలాసములు గలిగి యేకముగాఁ బెరుగుచుండిరి.

ఈబాలికల కొండొరుల మోదఁదఁగఁ యనురాగ మింతింతని చెప్పనలవికాదు. వారెందుఁ జూయినను నొకతెను విడిచి యొకతె పోవుటలేదు; వారేమిచేసి నను నొకతెనువిడిచి యొక తెచేయుటలేదు. వారు ప్రతిదినము తెల్లవారునలేచి, యుదయకాలకృత్యములఁ దీర్చికొని నడుములఁ జిన్న బంగారుబిందెల నిడికొని యుద్యానవనమునకుఁ బోయి తాముపెంచులతలకు నీరు పోసి, పడపడి పెంపుడు లేడిపిల్లలకుఁ, జేతులతో నిమిరి తట్టి, యాహార మిడుచుందురు.

సాయంసమయములందు వారిరువురు నిశ్చలములకుఁ బోయి యక్కడ సన్మోహ్య సరసస్థలాపములతోఁ గాలముగడపుచుఁ గూరుచుందురు. ఒక్కనాటి సాయంకాలమున నుద్యానవనమునందలి తామరకొలని గట్టుమోదఁ గూరుచుండి దానిసౌందర్యమును, జలమున నీడులాడి యొడునకువచ్చి శరీరము విదుల్చుకొని నడయాడు రాయంచల నడబెడంగును జూచి కొనియాడుచుందురు. ఇంకొక్కనాటి సాయంకాలమున నూరి

కుత్తరపు దిక్కుననుండు గుట్టల నెక్కుదురు. ఎక్కుచో వడిగా గంతులువై చుచుఁ బాటుసెలయేళ్ళయందు విహరించుచు, దారిలో నందందువచ్చు గవుల సమీపించి యెలుగెత్తి కేకవేయఁగాఁ గలిగెడి ప్రతిధ్వనులకు నలరుచు, సంధ్యారాగముచే నలంకరింపఁబడిన శిఖరములకుఁ బోయి యదందుఁ గూరుచుండి, మేకలను మేపుకొనుచు నందందునుండుగొల్లవాండ్రు బ్రదుకును గుఱించియు, మేకల జీవనమును గుఱించియు, మఱి యెన్నోయితర విషయములను గుఱించియు సల్లాపములు సలిపి, యా వెనుక గుట్టదిగి యింతటికిఁ బోవుచుందురు.

ఆటలయందువలెఁ జనువులయందును వారి కాసక్తిమెండు. వారు తగినగురువులయొద్ద నెల్లవిద్యల నేర్పుచుండిరి. గానము, చిత్రలేఖనము, కవితారచనము, వీణాది వాద్యముల వాయింపుట, మొదలగు శృంగార కళల యందును నిపుణులగుచుండిరి.

II

ఇట్లుండఁ గాలక్రమమున నాబాలికలిద్దఱు యౌ వనదశను బొందిరి, సీత కడురూపసి. చక్కనివారిలో మిక్కిలి చక్కనిది. ఆమె చక్కఁదనమునకుఁ దోడుగా సుగుణసంపత్తియు నుండెను. ఆయువతి సౌందర్యా

తిశయమునుజూచిన రాజన్యలు కొండలు, ఆమెను బాణి గ్రహణము చేసికోవలెనని ముచ్చటపడి, యామె తండ్రి యగు జనకమహారాజును వచ్చివేడిరి. లోకోత్తర పరాక్రమ వంతునకు సీతనీయ నిశ్చయించినవాడగుటచే జనకుడు వారికిఁ దనయొద్దనుండు శివుని ధనుస్సును జూపి “ఈచాపము నేరాజన్యఁడు మోపెట్టునో యా తనికి నాకూతునిచ్చెద” నని చెప్పెను. వచ్చిన రాజనందను లాకోదండమును గడల్పనై నను లేక సిగ్గుపడి వెడలిపోయిరి.

జనకమహారాజు, హరువిల్లు నెక్కిడు రాజన్య నకు లోకోత్తరసుందరరూపయగు సీత యీబడునన్న సంగతి సకలదేశములవా రెఱుంగునట్లుగాఁ జాటించెను. దిగ్దేశముల నుండి రాజన్యలు తండ్రిపతండములుగా వచ్చుచుండిరి. కోదండము నెత్తఁబోయి రాజనందనులు కొండలు చేతులు విఱుచుకొనిరి; కొండలు కాళ్ళు విఱుచుకొనిరి. ఇట్లవమానపడిన పుడమితేఁడులు సాంకాశ్య పురాధీశుడగు సుధన్వనిఁ బురస్కరించుకొని రణరంగమున మిథిలేశు నోడించి, సీతను, సీతతోఁగూడ హరుని చాపమును, నెత్తుకొని పోవలెనని నిశ్చయించినవారయి, సైన్యములఁ గూర్చికొని మిథిలాపురముపై వెడలిరి. అంత లోపల మిథిలేశుడు తన చతురంగబలముల వృద్ధిచేసి

కొని శత్రువులఁ దాఁకుచు రాఁగ, వారిబలంబులు నా నాటికి సన్నగిల్లె. పోరు ఘోరముగా నొక సంవత్సరము జరిగె. తుదకు సుధన్వఁ డోడింపఁబడి చంపఁబడియె. ఇతర శత్రురాజులు పలాయితలయిరి. యుద్ధములోఁ దనకుఁ గుడిభుజముగానుండి మిక్కిలి సాయపడిన పినతమ్ముడగు కుశధ్వజుని, సాంకాశ్య పురాధీశునిగాఁ జేసెను. మిథిలేశుఁడు తన విజయమునకు మిగుల నుప్పొంగి, యుద్ధము ముగిసిన కొన్ని వాసరములకు యజ్ఞము మఱియొకటి చేయ నుద్దేశించి సమస్తరాజవరులను ముని బృందములను నాహ్వానము చేసెను.

III

హరుని ధనుస్సు మోపెట్టఁజాలిన వీరాగ్రేసరుఁడు సిద్ధమగుచుండెను. ఆవీరాగ్రేసరుఁ డెవఁడు? అతఁడు సూర్యవంశమునఁ బుట్టిన దశరథుని జ్యేష్ఠపుత్రుఁడగు రాముఁడు. రాముఁడు, విశ్వామిత్రుని నొద్దఁ దదాశ్రమంబున, ధనుర్విద్య నభ్యసించుచుండెను. తోడునీడవలె నన్న నెప్పుడు నెడఁబాయని లక్ష్మణుఁడు సహితము రామునితోఁబాలు విలువిదై నేర్చుచుండెను. ఈ యన్నదమ్ము లిద్దఱు తమ గురువునొద్ద నొక్క ధనుర్విద్యనే కాక సకల విద్యలను నభ్యసించుచుండిరి. శిష్యులు కుశా

గ్రీబుద్ధిగలవారు కాబట్టి, యనతికాలమున నె నర్వవిద్యా పారంగతులైరి. విశ్వామిత్రుడు, తినశిష్యులను లోకాను భవజ్ఞులనుగాఁ గూడ జేయుట యావశ్యకమని యెంచి, వారిని వెంటఁగొని, దేశసంచారము వెడలెను.

రామ లక్ష్మణ విశ్వామిత్రుల్లిట్లు పయనమయి కొన్ని ఋష్యాశ్రమములకుఁ బోయిరి. మిథిలాపురమున యజ్ఞము జరుగునని విని యక్కడకుఁ బ్రయాణమయిన కొందఱు మునులు, విశ్వామిత్రుని రాజతనయులతోడ నాయధ్వరమునకు రమ్మని వేడఁగా నాతఁడందులకొప్పు కొనెను. అందఱును మిథిలాపురంబునకుఁ బయనించిరి. దారినివచ్చు గంగానదిని ఒడవలనెక్కి దాటి విశాలానగరంబుఁ బ్రవేశించిరి. అప్పుడు విశాలానగరమును సుమతి యను రాజు పాలించుచుండెను. సుమతి వచ్చిన యతిఘులకు సపర్యలొనర్చి పూజించెను. అందఱాకేయి యక్కడఁగడసి వేకువనులేచి మిథిలాపురంబు చేరువ నున్న గౌతమాశ్రమమునకుఁ బోయిరి.

అది రమణీయమయ్య నిర్మానుషముగా నుండెను. రాముడు తత్స్థల మాహాత్మ్యమేమియని విశ్వామిత్రుని నడుగఁగా, నతఁడు పూర్వము గౌతముడను మహర్షి తన భార్యయగునహల్యతోఁ గూడి యక్కడ నివసించు చుండెననియు, అహల్య చేయరానిపని యొకటి చేయఁగా

భర్తయ్యామెను శపించెననియు, పతిశాపముచేత నామె నల్లని మేఘముల మఱుఁగుననుండు చంద్రబింబమువలె నెవ్వరికిఁ గానరాక, రాయివలెఁ గదలమెదలలేక, యాశ్రమము లోపలఁ బడియున్నదనియు, తన్నుదర్శించుటవలన నామెకు శాపబాధ తొలఁగిపోవుననియు, నాకథనం తయుఁజెప్పి రామ లక్ష్మణులను లోనికిఁగొనిపోయెను. అహల్య రాముని దర్శించినతోడనే నిజరూపముంబొంది నిలఁబడెను. రామ లక్ష్మణు లామునిపత్నికి మ్రొక్కిరి. ఆమునిపత్ని తనకు శాపము క్షితిఁ గారణభూతులైన యామహానుభావులకును మునిబృందమునకును నాతిధ్య సత్కారంబు లాచరించి వారిని దృష్టిచేసెను. అంత నామెభర్త యెటనుండీయోవచ్చి నిజతపోబలముచేతఁ బరిశుద్ధురాలయిన భార్యను స్వీకరించెను.

రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రాదిమునులు నాదిన నుంతయు గౌరిమాశ్రమమున నుండి, వఱువాత లేచి స్నానముచేసి యాహ్నికములఁ దీర్చికొని, మిథిలాపురంబున కీశాస్యభాగముననుండు యజ్ఞముచేయు తోట దిక్కుగా నడిచిరి.

IV

జనకమహారాజు విశ్వామిత్రాది మహామునులరాక విని సంతోషపడి పురోహితుఁడగు శతానందుఁడును,

మంత్రీవరులును, దనవెంటరాగ వారి నెదురుకొని సత్కరించి పూజించెను. కరవాల తూణీర శరకోదండ ధారులయి వెంటనున్న సవయావసు లేవరయినది విశ్వామిత్రునడిగి వారినిగుఱించి పూర్ణముగాఁ దెలిసికొనెను. అటు పిమ్మట జలము సమృద్ధముగా నుండునట్టియు జనకల కలము లేనట్టియు యజ్ఞవాటికాభాగమున విడుదులలో వారిని విడియించి, మునులయనుజ్ఞ పొంది, శతానందాదులతో మరలెను. విశ్వామిత్రుని పరమమునులు కొంచెము నిదానించి రామలక్ష్మణులతో యజ్ఞశాలకుఁ జొయి, లోపలఁ బ్రవేశించి యుచితాసనంబులఁ గూరుచుండిరి.

ఆ యజ్ఞశాల తోటమధ్యమునఁ గలదు. అది సువిశాలమైనది. దానిలో నొక్కతట్టు పరమమునులు దర్భాసనంబుల వరుసలుదీరి కూరుచుండియుండిరి. ఇంకొక్కయెడ రాజవగులు సముచితాసనంబుల నలంకరించి యుండిరి. వేరొక్కవైపు బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులు సామగానంబు నేయుచుండిరి. యజ్ఞశాల మధ్యమున యాజకులు హవిస్సును మంత్రపూర్వకముగా వేల్పుచుండిరి. హోమధూమము మేఘములఁబోలి బయలు వెడలుచుండెను. పాలకుండలు, పెరుగుకుండలు, నేతికుండలు మొదలగు యజ్ఞసామగ్రి వేదికలమీఁద విలసిల్లు

చుండెను యజ్ఞపశువులను వరుసగాఁ బాలకొయ్యలకుఁ గట్టియుండిరి. యజ్ఞవాటిక కడు మనోహరముగా నుండెను.

కతివయదినములకు యజ్ఞము సాంతమాయెను. ఆ మఱునాఁడు కొలువుకూటమున సభజరిగెను. అధ్వరమునకువచ్చిన వారందఱును నక్కడ సమావేశులయిరి. అప్పుడు పెక్కండు) బలాధ్యులగుభటు లొకపేటికను మోసికొనివచ్చి జనకమహారాజు నెదురుగఁబెట్టెరి. జనక మహీపతి తనపీఠమునుండి లేచి పెట్టెమూతఁదీసి సభ వారి నుద్దేశించి “మహానుభావులారా! ఇయ్యది హరుని కోదండము. దక్షాధ్వరమున దేవతలు యజ్ఞభాగమును హరున కీకపోవుటచేత, హరుఁడు రోషపడి యీధనుస్సు చేత వారిని బలియియ్యఁ జూడఁగా వారు భయపడి, తమ తప్పిదము నొప్పుకొని క్షమింపవేడిరి. హరుఁడును గరుణించి వారికభయమిచ్చుచు, నాధనుస్సును వారి కొనంగెను. వారు నాపూర్వుడగు రాజునకిచ్చిరి. అది పరంపరగా నాకు వచ్చినది. మాగృహంబు సొచ్చినది మొదలుగా నిది నిత్యపూజల నందుచున్నది. దీని నెత్తి మోపెట్టు రాజన్య చూడామణికి నానందనయగు నీతను, విద్యావినయ సుగుణసముపేతను, నిచ్చెదనని ప్రతిజ్ఞచేసి నాఁడను. రాజేంద్రులారా! భుజబల ధారేయులారా!

మీ బాహుబలములఁ జూపవచ్చును.” అనిచెప్పి కూర్చుండెను. అంత గుసగుస లారంభమాయెను. రాజులగుంపున మునిబృందము వైపునఁ గూర్చున్నరామునిఁ జూచి విశ్వామిత్రుఁడు కనుసైగచేసెను. రాముఁడు లేచి మండసము సమీపమునకువెళ్ళెను. రాజులందఱుఁడొరుల మొగంబులు చూచిఁగొనిరి. ఈబాలుఁడేమి సురాసురులక్తాన నెత్త సాధ్యముకాని యాధనువు నెత్తుటయేమి యని రామునిఁ దూలనాడిరి. రాముఁడు కోదండమునుదాఁకిచూచి, యిరుగేలఁదాని నవలీల నెత్తి క్రింద నిల్పి, దానికిఁ దొడిగియున్న గవుసెనను దొలగఁగ్రద్దొచి, యల్లెత్రాటి నమర్చి టంకార మొసరింపజూచెను. అందఱు నాశ్చర్య మగ్నమానసులైరి. రాముఁడు కోదండమును ముప్పినిబట్టి యెత్తి తెగ నధికముగాలాగెను. అంత నాకార్ముకము ఘెళ్ళని ఘోరశబ్దముతో విఱిగెను. రాముఁడు, లక్ష్మణుఁడు, విశ్వామిత్రుఁడు, జనకుఁడు, వీరు తప్ప నాస్థానము వారెల్ల రాశబ్దమునకు భయవిహ్వలులయిరి.

మ॥ ధనువుద్యగ్గతి రాముఁడట్లు విజృంభం

తదోరఘోషంబొగిన్

ఘననిర్ఘాత నిపాతజాత నినదో

గ్రధ్వానమైమోసినన్

విని యాస్థానమువార లెల్లనడిఁ
బృథ్వింద్రోల్లి మూర్ఛిల్లిరా
జనకాధీశుఁడు రామలక్ష్మణులు వి
శ్వామిత్రుఁడుం దక్కఁగఁ.

విశ్వామిత్రుఁడు లేచివచ్చి రామునిఁ గౌగిలించు
కొనెను. జనకుఁ డచ్చెరువంది, మనస్సునందు సంతోష
ముప్పొంగఁగా లేచి “రామచంద్రుని బాహుబలమత్యం
తము, అసదృశము, అతివిస్మయము, అమోఘము.
మహానుభావులారా! మాసీతను దశరథ నందనుఁడగు నీ
రామచంద్రునకు భార్యగా నిచ్చెద. వివాహముహూర్త
మనతికాలమున నె నిశ్చయింపఁబడును. మీరు వధూవరు
లను దీవించి మఱి పోవుదురని వేఁడెద.” అని వచించి,
పిమ్మట విశ్వామిత్రునితట్టు తిరిగి “మునిచంద్రమా!
మీరాకకతమున నేను ధన్యుఁడనైతిని. నాకులము
పవిత్రమయ్యె”నని నుడివెను. అంత సభముగిసెను.
అందఱుఁ దమతమ నివాసంబులకుఁ జనిరి.

ఆ వెనుక మిథిలేశుఁడు విశ్వామిత్రు ననుమతిచేతఁ
దగినమంత్రులం బిలిపించి మీరు దశరథు నొక్కఁ
బోయి, యమ్మహిపాలునకు నిక్కడ జరిగిన వృత్తాంత
మెఱిగించి లగ్ననిశ్చయంబుచేసి తోడ్కొనిరండని చెప్పి
పంపెను.

V

లగ్నము నిశ్చయంబుచేయఁబడి పక్షికటింపఁ
బడెను. మిథిలాపుర మలంకరింపఁబడి మిక్కిలి మనో
హరముగానుండెను. అన్నిదిక్కుల నుండి జానపదులు
వచ్చి మూఁగిరి. పెండ్లికుమార్తె పక్షమువారి బంధువు
లును మిత్రులును వచ్చిదిగిరి. యజ్ఞమునకు రాకనిలిచిన
జనకుని తమ్ముడగు కుశధ్వజుడు, తనపుత్రికలఁ దో
డ్కొని పరిమిత పరివారముతో సాంకాశ్యపురమునుండి
వచ్చిదిగెను. పెండ్లిదినమునకు ముందునాటి యుదయ
మున సామంతులు, మంత్రులు, వసిష్ఠాది మునులు వెంట
రాఁగ, గొప్ప సై న్యముంగొని, భార్యలతోడను, పుత్రుల
తోడను, బంధువులతోడను, దశరథుడువచ్చి మిథిలా
నగరంబు సమీపముననుండు నారామములో విడిసెను.
జనకుడు తమ్మునితోడను శతానందాది మునులతోడను
వెళ్ళి వియ్యంకుల నెదురుకొని, వారిని గొనిపోయి తగిన
చోట విడియించి, సన్మానించి, దశరథునితో “రాజతీల
కమా! నాభాగ్య విశేషమున మిమ్ములను వసిష్ఠముల
మునీంద్రులను జూడఁగలిగితిని. మాతీయురవివంధ సామ
లతో వియ్యమండఁగంటి. ఈబాంధవముచేత నెగళ ద్రవ్య
పావనమయ్యె,”నని పలికెను. అంతలో నదుదెంచి
గులు విశ్వామిత్రుడును జనుదెంచిరి. బ్రాహ్మనునిరాజులు,

తండ్రికిని దల్లులకును వసిష్ఠాది మునులకును మ్రొక్కి వారిదీవనలందిరి. తరువాతశతానందుఁడు దశరథునిజూచి “మీకుమీకు సరిసరియైన బాంధవము సమకూరినది. మీరు పెద్దమనసుచేసి యూర్మిశను లక్ష్మణునకును, కుశ ద్వజుని ముద్దుకూతులగు మాండవీశునికీర్తులను భరత శత్రుఘ్నులకును జేసికొవలె”నని యడిగెను. వసిష్ఠ విశ్వామిత్రులు “ఇట్వోకు విదేహవంశముల బాంధవ మీసంబంధములచే మఱింతబలపడుట మాకెంతయు సమ్మతము” అని నుడివిరి. దశరథుండును నందుల కొప్పుకొనెను. రాముని తల్లియగు కౌసల్యయు, లక్ష్మణ శత్రుఘ్నుల జననియగు సుమిత్రయు, భరతుని మాతయగు కైకయు మిక్కిలి సంతోషపడిరి. జనకుఁడు కృత నిశ్చయఁడై యుల్లాసముతో సపరివారముగ నగరునకుఁ బోయెను.

నగరు వికాసముగలిగి మిక్కిలి సంతోష సంభ్రమములతో భాసిల్లుచుండెను. సుందరీమణు లేదో యొక అండ్ కల్పించుకొని యుత్సాహముతోను సంబరముతోను

గలం దిరుగాడు చుండిరి. రాముని బరాక్రమమును దగినమంత్రకలు కొందఱాతనినిఁ గనులారఁ జూచినవారి బోయి, యవగా వర్ణించుచుండిరి. మఱికొందఱు బాలి మెఱిగించి గూతులను ముఖ్యముగా సీతను జూడవలెనని పంపెను.

కుతూహలపడి యామెకై వెదకుచుండిరి. అందఱు కన్నులకు మిక్కిలి ప్రియమైన సీత యొంటిపాటున నొక్క గదిలో నుండెను. సీత పసిదిగాదు. ఆమెకుఁబెండ్లియన్న నేమో తెలియును. పెండ్లివలనఁ గలుగు మార్పును గుఱించి యామె తలపోయు చుండెను. అమె మనస్సొక పప్పుడు స్పష్టముకాని యొకవిధమగు భయముచేతఁ గళవళ పడుచుండునట్లు లామె ముఖభావము సూచించుచుండెను. వెంటనే మోమున మొలక నవ్వలరుచుండెను. ఇట్లుండఁగాఁ గొందఱు బాలికలువచ్చి “పెండ్లికూఁతు రిదిగో! పెండ్లికూఁతు రిదిగో!” అని యఱచి పరధ్యానమునుండి యామెను మేలుకొలిపిరి.

VI

మరుసటిదినము తూర్వాది మంగళధ్వనులతోఁ దెల్ల వాతెను. వధువుల పక్షమువారు ముందఁగా వివాహ మంటపమునకువచ్చి యొకవైపు కూరుచుండిరి. వరుల పక్షమువారు మణిమయ భూషణంబులును, కోమల దుకూలాంబరములును, మనోహరపుష్ప సుగంధ సామగ్రియు, నానావిధ ఫలంబులును, అనేక మంగళ ద్రవ్యములును గలయట్టి పసిడి పళ్ళెరములతో నరుదెంచి యొకయెడఁ గూరుచుండిరి. రాజులు, మునిరాజులు,

పౌరులు వచ్చి యర్హస్థానములఁ గై నేసిరి. సీత, ఊర్మిళ,
 మాండవి, శృతకీర్తి, వీరలు సర్వాభరణభూషితలై వధూ
 వేషముల నుండిరి. రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు
 కంకణహస్తలై యుండిరి. కృత్రిమపుష్పముఖతోఁ జిత్ర
 విచిత్రముగా నలంకరింపఁబడిన పెండ్లియరుగులు వెలుఁ
 గుచున్న నీవముతోడను, ధూపయుక్తములగు ధూప
 పాత్రములతోడను, అఘ్నిలాహతులతోనిండిన హేమ
 పాత్రములతోడను, సువర్ణ పాలికలతోడను, మూఁకుళ్ళి
 తోఁగూడిన చిద్రోకుంభములతోడను, సుగంధములతో
 డను, అనేక మంగళద్రవ్యపూరితములగు బంగారు పళ్ళె
 రములతోడను, శోభిల్లు చుండెను. వసిష్ఠ విశ్వामిత్ర
 శతానందులు “ఇక్కడ వేటికి? వధూవరులు రావ
 లేను.” అని హెచ్చరించఁగా రామలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న
 ఘ్నులు తమతమ వేదికలమీదికి నడచిరి. వసిష్ఠాది
 మునులు వేదికలమీద మంత్ర పూర్వకముగా దర్శలం
 బఱచి వాని మధ్యమున విధ్యుక్తముగా నగ్నినుంచిరి.
 జనకుఁడు నధువులను ముందిడుకొని వేదుల పొంతకు
 నడిచెను. సీతను నగ్నికెదురుగా రామున కభిముఖముగా
 నిలిపెను. ఊర్మిళనునల్లె లక్ష్మణున కభిముఖముగా
 ను, మాండవిని భరతున కభిముఖముగాను, శృతకీర్తిని
 శత్రుఘ్నున కభిముఖముగాను నిలిపెను. వధూవరులు

కడగంటిచూపులు సారించి యొండొగులఁ జూచిఁగొనిరి.
జనకుఁడు సీత కరమును రాముని కరమందుంచి మంత్ర
పూత జలముతో నామెను ధారపోసెను. తరువాత నూర్చి
శను లక్ష్మణునకును, 'మాండవిని భరతునకును, శృత
కీర్తిని శత్రుఘ్నునకును నల్లై ధారపోసెను. దశరథ
నందను లగ్నిసన్నిధిని వేదోక్త క్రిమంబుగాఁ బాణి
గ్రహణంబులుచేసి, పవిత్రమగు నగ్నికే బ్రదక్షిణముచేసి
నమస్కరించిరి.

ఇట్లు విధ్యుక్తముగా వివాహములు వెలసెను.
ఆనమయమునఁ బూలవాన కురిసెను. దేవతలదుందు
భులు మ్రోసెను. దేవతావనిత లాడిరి. గంధర్వ
స్త్రీలు పాడిరి.

వివాహ మహోత్సవములు ముగిసిన మఱునాఁడు
వచ్చినవారు సెక్కంపు ప్రయాణములు చేసిరి. విశ్వా
మిత్రుఁడు, వధూవర బృందమును, దశరథ జనకులను
దీవించి, కృతకృత్యుడై హిమవత్పర్వత ప్రాంతమునకుఁ
బయనమాయెను.

పెండ్లికూతులు పుట్టినిల్లు విడిచి తమ భర్తల
వెంట నత్తగారింటికిఁ బోవునమయ మానన్నమాయెను.
ఆపడుచుల కప్పడు కలిగిన మనస్సంతోభము మిక్కు
టము. తాము పెంచెడి యుద్యానలతలను, లేడిపిల్లలను,

విహరించిన పలుస్థలములను, పుట్టిపెరిగిన గృహమును, తల్లిదండ్రులను నెడఁబాసి చనుట దుఃఖకరము గదా? ఆపడుచులు తల్లులకును కుశధ్వజునకును వృద్ధులకును నమస్కరించిరి. పిదప వెలుపట నిలిచియున్న జనకుని దగ్గరకువచ్చి యాతనికి నమస్కరించి నిలిచిరి. ఆతఁడు బిడ్డలను జేరఁదీసి బుద్ధులుచెప్పి, సిద్ధమైనిలిచియున్న రథములయొద్దకుఁ దోడ్కొనిపోయి వారి నెక్కించెను. తరువాత రామలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్ను లరుదెంచి తమ మామకుఁమొక్కి, యాతని దీవనలఁ గైకొనివెళ్ళిరి. దశరథ జనకులు పరస్పరాలింగనము చేసికొనిరి. అంత దశరథుఁడు కొడుకులుఁ గోడండును వెంటరాఁగ ఘన సైన్యము తన్నుఁ గొల్పఁగా, బంధుమిత్ర హిత పురోహితుల తోడను పురంధులతోడను నయోధ్యాపురికిఁ బ్రయాణమాయెను.

రుక్మిణీ స్వయం వరము

ఆకాలమున భీష్మకుండనురాజు, కుండిన నగరము రాజధానిగాఁగల విదర్భదేశము నేలుచుండెను. ఆతని కైదుగురు పుత్రులు నొక పుత్రికయునుండిరి. వారిలో నగ్రజుఁడు రుక్మి ; రుక్మిణి యందఱకును గడగొట్టు చెల్లెలు.

రుక్మిణి కడపటి బిడ్డయగుటచేతఁ దల్లికి నామె మీఁద మక్కువ యెక్కువ. ప్రతిదినమును దల్లియె బిడ్డకు జడవిప్పి, మెఱుఁగుపూసి, కురులు చిక్కులుదీసి, జడ యల్లికదీర్చి, మొగముకడిగి, కస్తూరితిలకంబు తీరిచిపెట్టి, మేలైన పట్టు చీరలఁగట్టి, తోటి రాచకన్నియలతోడ నాడవిడుచును.

ఒక్కొక్కప్పుడు రుక్మిణి తన నెచ్చెలులతోడ డాగురుమూత లాడును. ఒక్కొక్కనాఁడు నెచ్చెలు లతో వియ్యమంది బొమ్మలపెండ్లిండ్లుచేసి గుడ్డెనగూళ్ళ ను దోడివారికిఁ బెట్టించును. ఇంకొక్కనాఁడు రమణీయమైన యారామమునకు నఖిలతో వెడలి పెద్ద వృక్షము కొమ్మలకుఁ గట్టిన తూఁగుటుయ్యెల లూఁగును. ఇట్లు రుక్మిణి బాలికాక్రీడలచే సాయంసమయ

ములు గడుపుచుండినను, నితరసమయములందుఁగాలము
వృథాపుచ్చక విద్యాభ్యాసము చేయుచుండును.

దినదినక్రమమున నామెకు బాల్యము జాతెను.
ప్రాప్త యశావనయయ్యెను. పెదవి మునుపటివలె మాల
లాడదు. కన్నుఁజూపు లరిసిగ్గున మీతెను. గమనము
మందగతి వహించెను. నెమ్మొగము క్రొత్తయంగమునఁ
బ్రకాశించెను. సర్వాంగములు సౌష్ఠవమున శోభిల్లెను.

రుక్మిణి తన తండ్రిగృహమునకు వచ్చుచుండిన
యతిధిజనుల వలనఁ గృష్ణుని గుణములను గూఢసంపదను
శౌర్యపరాక్రమమును విని, యాతఁడె తనకుఁదగిన మగఁ
డని మనస్సులోఁ దలపోసి, యాతనిమీఁద నె మది నిలి
పెను. రాజహంసి పద్మాకరమును గోరునుగాని యన్య
మును గోరదుగదా. చెలులకుఁ దన మనసెఱింగించిన
పక్షమున వారు తన్ను గేలిసేయుదురను భయముచేతఁ
దన మనోభీష్టమును వారికి వెలిఁబుచ్చకుండెను. ఎప్పు
డును దనలోఁదానె చింతసేయు చుండును.

చింతాజ్వరముచేత నామెకు స్వప్నము వెగటుగ
దోఁచెను. పూర్వమువలె జెలులసాంగత్యము కోరదు.
ఒంటిపాటున నుండుట కభిలషించును. ఏరమణీయ వస్త్ర
వులను నొల్లదు. ఆమెయందలి యీమాళ్ళులను సఖు
లతిత్వరలో గ్రహించి, వానికిఁ గారణములను గూడ

నారసి తెలిసికొనిరి.

రుక్మిణీసంగతి కర్ణాకర్ణిగా నామె తల్లిదండ్రుల చెవులబడెను. భీష్మకమహారాజు బహుదినంబులుగఁ దన కూతును దగిన వరునకిచ్చి వివాహము చేయవలె నని యాలోచన చేయుచుండెను గాని, యా విషయమై చుఱుకైన ప్రయత్నము లేమియుఁ జేయ కూరకుండెను. ఇప్పు డాతఁడు తన భార్యతో నాలోచించి మంత్రిల పురోహితుల యాప్తుల బంధువుల యాద్యుల యభిప్రాయముం గైకొని వరనిశ్చయము చేయుట యుచితమని యెంచి, మఱునాఁడు సభ సమావేశమగునట్లు తన ప్రధానమంత్రి కాజ్ఞయిచ్చెను.

II

ఆసానమండపమున సభ సమావేశ మాయెను. రాజు సింహాసనము నింకను నలంకరించి యుండలేదు. సింహాసనమునకుఁ గుడిప్రక్క రాజయొక్క బంధువులు నాప్తులుఁ గూర్చుండి యుండిరి. ఎడమప్రక్క సామంతులును మంత్రిలును నాసీనులయి యుండిరి. ఎదుటంబురోహితులును, జ్యోతిష్కులును, కవిపండితులును నుచితాసనములఁ గైసేసియుండిరి. వీరికిఁ గొంచెముదూరముగాఁ జుట్టును నంతస్తులుగా రచించియుండు నానన

ముల మీఁద నార్యజనులు నిండియుండిరి. ఒండ్లొంటి కెదురుగానుండు మరికత ద్వారములపంక్తినుండి జనులు వచ్చుట నిలిచెను.

అంతఁ దూర్యధ్వనులు మొరసెను. సభాభవనము నిశ్శబ్దమయ్యెను. రాజును యువరాజును బ్రవేశించిరి. సదస్యులు శౌరవసూచకముగా నిలువఁబడిరి. రాజు సింహాసనముపై గూర్చుండెను. యువరాజు సింహాసనమునకుఁ గొంచెము దూరముననున్న యాసనముపై గూర్చుండెను. వీ రాసీనులయిన తోడనే సభికులును గూర్చుండిరి.

పిమ్మట రాజులేచి “రాజపుంగవులారా! మంత్రి సత్తములారా! ఆర్యులారా! ఈ సభ సమావేశమయిన కారణము మీలో ననేకులకుఁ దెలిసియే యుండును. నాకూర్మిపుత్రికయగు రుక్మిణి వివాహ సమయోచితయయి నిలిచియున్నది. కస్య యెప్పుడు బరుల సొమ్ముగదా. కావునఁ గులమును, చూపమును, విద్యాబుద్ధులును, ఐశ్వర్యమును గల వరునకుఁ గన్యకాదానముచేసి కృతార్థుఁడనైనచో నా మనస్సు నిర్మలమగును. ఓ శేముషీసింధువులారా! రుక్మిణికిఁగదగిన రాజకుమారుని మదినారసి, ఆవిధమును మాకుఁ దెలియఁజేయఁ గోరుచున్నాము. ఈ పెండ్లివిషయమున మన

కును నితర రాజన్యులకును గల స్నేహవైరములనుగూడ విచారింపవలసియున్నది” అని వచించి కూర్చుండెను.

సభకు లొకరితోనొకరు గుసగుసలాడ నారంభించిరి. అంత మంత్రులలో నొక్కఁడులేచి “రాజచంద్రమా! రుక్మిణీమణికిఁ దగినవరుఁడు వసుదేవుని కుమారుఁడగు కృష్ణుఁడుతప్ప మతెవ్వరును లేనట్లు నాకుఁ బొడగట్టచున్నది. తమరు సెలవిచ్చినరీతిగా వరుస కుండవలసిన గుణములన్నియు నీతనియందమరి యున్నవి” అని నుడివి కరతాశధ్వము మ్రోగఁగా కూర్చుండెను.

ఈ పలుకులు యువరాజగు రుక్మిణి ములుకులనలె నాఁటెను. కరతాశధ్వము లాతనికోపాగ్ని కింధనములయ్యెను. హృదయమనరగులుచున్న కోపాగ్నిజ్వాలలు పైకెగఁబ్రాకెనో యనఁగ నాతని కన్నలెఱ్ఱబాటఁగా లేచి, సభకులందఱఁ బాటఁజూచి, “సరి సరి! మంచి పెద్దల! అభినవశరీష పుష్పసుకుమారయు, సూరిజనాభి నుతఃసద్గుణశీలయునగు రుక్మిణి నొక పసులకాపరి కొనఁగు మనియా మీరు రాజునకాలోచనము చెప్పుట! ఆహా! మీ సాహసమునకు నేనేమని చెప్పుదును! ఆ నవసీత చోరుఁడు రుక్మిణి చెట్టబట్టుట కెవ్విధమునను నర్హుఁడు గాఁడు. వాని కులశీలములు మా కేమాత్రము గిట్టవు. ఆగొల్లనికి రుక్మిణిం గట్టినఁ గాకిముక్కునకుఁ దొండ

పండు గట్టినట్లుండును.

“నాకొకటి పొడగట్టుచున్నది. రుక్మిణిని నీ పశు పాలున కిచ్చుటకంటెను జేదినాథుడగు శిశుపాలున కిచ్చుట మిక్కిల శ్రేయస్కరంబని. ఇందుమీద బెద్దల మనస్సునకు వచ్చినరీతిని జేయవచ్చును. అయిన ‘నాత్మ బుద్ధి స్సుఖించైవ’యనెడి సామెత మటవడగినదిగాదు.” అని వచించి యాసీనుఁ డాయెను.

ఇతని యనంతరము సదస్యులలో నెవ్వరును దమ తమ యభిప్రాయములను వెలిబుచ్చ సాహసింపరైరి. కాని యొక్కమూలనున్న యెవ్వఁడో లేచి “రుక్మిణీకన్యకా మణికి శిశుపాలుఁ డేమాత్రము తగినవరుఁడు గాఁడు. ద్వారకాధి నాథుడగు శ్రీకృష్ణభగవానుడే యామెకు దగినభర్త. ధర్మమని యెఱిఁగియుఁ దాను లాభముచే తనో, లోభముచేతనో, మొగమోటముచేతనో, యా ధర్మమును దెలియఁజేయకుండిన నాతఁడబద్ధము లాడిన పాపమునఁ బోవునని పెద్దలు నుడువుదురు. కావుననాకు ధర్మమని తోచిన దానిని జెప్పితిని; నన్నుక్షమింతురు గాక.” అనియెను.

రుక్మి దుష్టుఁడు గావున రాజు నాతని యభీష్టము నకు వ్యతిరేకముగాఁ బోవుట యుపద్రవకరమని యెంచి సభికుల నుద్దేశించి యిట్లనెను.

“ఇప్పుడు మీరు సూచించినట్లు కృష్ణ శిశుపాలు రిరువురు వరులున్నారు. వీరిలో రుక్మిణీ హస్తగ్రహణము నకుఁ దగినవారెవ్వరో నిర్ణయింపవలసియున్నది. నాకుఁ జూడఁ జూడ శిశుపాలుఁడే యందులకుఁ దగినవాఁడని తోచుచున్నది.”

సభ ముగిసెను. వచ్చిన వారందఱుఁ దమతమ గృహఁబులకుఁ జోయిరి. రాజన్యలు రథంబు లెక్కిపోయిరి. కొందఱశ్వములమీఁద వెడలిరి, మఱికొందఱు పాదచారులై చనిరి.

III

రుక్మిణికిఁ దనచెలికత్తెలలోనెల్ల, రాజపురోహితుని కడఁగొట్టుకూతురగు చారునాసపై ననురాగమెక్కువ. కావుననే యితర సఖులకుఁ దెలియని రుక్మిణీ మనోభావము లీచారునాసకుఁ దెలిసియుండును. చారునాస సభలోఁజరిగిన సంగతులను దన యన్నవలన విని సాయంకాలమున రుక్మిణి కీసంగతులను దెలుపుటకయి నగరునకు వెళ్ళి, మేడమీఁదికెక్కి చెలి గదియొద్దకుఁ జొయెను. గదితలుపు మూసియుండినది. తలుపుదగ్గఱనే కొంతసేపు నిలువఁబడెను. లోపలనుండి ‘హా కృష్ణా! దేవకీనందనా! భువనైకమోహనా!’ యని నిట్టూర్పుతోఁ

గూడిన దీనస్వరము వినఁబడెను. విన్న కొంతసేపటికిఁ దిన్నఁగఁ దలుపుతట్టెను. చెక్కిలిక్రిందఁ జెయ్యాని తల్పమునఁ బరుండియున్న రుక్మిణి దిగ్గునలేచి, కొంగుతోఁ గన్నులు దుడుచుకొని, వచ్చి తలుపుఁ దెఱచెను. చారునాస గదిలోనికిఁ బ్రవేశించుడు, రుక్మిణి సభలోఁ జరిగిన సంగతులు విచారించితివాయని చెల్వినడిగెను. చారునాస “చెలియా! నేనేమని చెప్పుదును; మీయన్న యండఱ నదల్చి కృష్ణుడు నీకుఁ దగినవరుఁడు కాఁడనియు శిశుపాలునకే నిన్నయవలయుననియుఁ జెప్పినఁట. మీతండ్రి గారును శిశుపాలునకేనిన్నిచ్చునట్లుగా నిశ్చయించిరఁట. ఇంతేకాక నేటికి మూడవనాఁడు ముహూర్తమని లగ్న నిశ్చయమునుగూడఁ జేసి శిశుపాలాదులకు శుభలేఖలను బంపినారఁట. ఈసమాచారమంతయు మాయన్న వలన వింటిని,” అని చెప్పఁగా, రుక్మిణి మనసు మిక్కిలి కలంగెను. అయినను నామె ధైర్యమును జిక్కిబట్టి యాలోచనముచేసి, “నెచ్చెలీ! చారునాసా! నాకొక యుపాయము తోచుచున్నది. కృష్ణభగవానుఁడు నాయందు బద్ధానురాగుడై యున్నాడని వినియున్నదానను. ఇక్కడ జరుగనున్న సంగతి నాతనికిఁ దెలియఁజేసిన నాతఁడు తప్పక యేదేని ప్రతిక్రియచేయును. మీయన్న ద్వారకకు నానిమిత్తము పోవసమ్మతించునా? నీ వాతని

నిక్కడకుఁ దోడితెచ్చిన, నేనెట్లయినను వేడిగొందును. సఖ! ఈ యుపకారమును జేసి పుణ్యము గట్టుకొమ్ము.” అని చెప్పెను. అందునకుఁ జారునాస “నీవిత వేడుకోవలెనా? నేనాతని కంతయుఁజెప్పి ద్వారకానగరము నకుఁబోవ సమ్మతింపఁ జేసెదను. రేవుదయమునఁ బూలతోటలో నుండుము. నేనాతనిఁ దోడ్కొని యక్కడకు వచ్చెదను.” అని ధైర్యముచెప్పి యింటికిఁ బోయెను.

అంత రుక్మిణిని భోజనమునకు రమ్మని తల్లి పిలిచెను. రుక్మిణి మేడదిగివచ్చి, యెంగిలిచేసి మరలఁ దన గదికిఁ బోయెను. దీపము వెలిగించి యేమో చదువఁ జూచెను. కాని, యది రుచింపదయ్యెను. పిమ్మట నీప మార్పి పాన్నపైఁ బన్నుండెనుగాని నిద్రపట్టలేదు. కన్నులు మూసియుండినను గృహాని మనఃకల్పిత రూప మామె కనులకుఁ గట్టినట్లుండును. శిశుపాలుని రూపము తలఁపునఁ బాటినపుడు మనస్సు డీలుపడఁగాఁ గన్నులు తెఱచును. మఱి నిట్లూర్పు విడుచును.

ఇట్లులే రాత్రిగడచెను. అరుణోదయంబయ్యెను. రుక్మిణి మేడదిగి పూలతోటకుఁ బోయి పుష్పములు గోయుచు బ్రాహ్మణచారునాసల రాకకయి యెదురు చూచుచుండెను.

అంత వారును వచ్చిరి. రుక్మిణి బ్రాహ్మణునకు

నమస్కరించి “ఓభూసురాగ్రణీ! నే జెప్పవలసిన దం
తయు మీచెలియలే మీకుఁ జెప్పియుండును. దేవకీ
నందనుడగు కృష్ణునిమీఁదనే నామది నిలిచియున్నది.
ఆ మహానుభావునకు వృత్తాంతమంతయు విన్నవించి
నన్నాతనికి భార్యగాఁ గూర్చుము.” అని సంకోచించి
పలికెను. అందుల కాబ్రాహ్మణుడు, “అమ్మాయీ!
నేను కృష్ణునకంతయు విన్నవించి యాతని నిక్కడకుఁ
దోడి తెచ్చెదను. ద్వారక కిప్పుడే ప్రయాణము చేసె
దను!” అని పలికి వెడలెను.

రుక్మిణీ తనచెలికత్తెను, చేసినమేలునకై, మిక్కిలి
కొనియాడెను. కోసినపూలూడిలోనే యుండగా, వారొం
డొరుల కంతములపయిఁ జేతులు వైచికొని తేలికయగు
హృదయంబులతోడ గృహంబునకు నడచిరి.

IV

బ్రాహ్మణుడు ద్వారకానగరంబుచేరెను. అందలి
యున్న తగోపురప్రాసాదహర్ష్యములను గాంచుచు వాని
యందమునకుఁ గడునుబ్బుచు రాచనగరునకు వచ్చెను.
ఒక ద్వారపాలకునిఁ దనరాకను గృష్ణున కెఱిం
గించుటకయి పంపఁగా వాడు లోనికిఁ జని మరలవచ్చి
యాబ్రాహ్మణుని రమ్మని లోనికిఁ గొవిపోయెను.

బ్రాహ్మణుడు ద్వారపాలకునివెంబడి ద్వారములఁ గడచుచుఁ బాలరాతి మెట్లెక్కుచుఁ, దనరూపము ప్రతిబింబించుచున్న స్ఫటికశిలా నిర్మితములయిన గోడలను గాంచుచు, గుండ్రని పగడంపుఁ గంబములను దిలకించుచు, నాశ్చర్యనుగ్న మానసుడయి, మెల్లమెల్లఁగా నడుగులిడుచు, బంగారు గద్దయపయిఁ గూర్చున్న యదుకులసార్వభౌమునిఁజూచి కేలుమొగిచిమొక్కెను. కృష్ణుడు తన యాసనమును విడిచి, లేచి వచ్చి, బ్రాహ్మణునకు మాటు మొక్కి, యుచితాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి, యెల్లర కుశలంబడిగి, త్వరగా వడ్రిసోపేతమయిన భోజనము పెట్టించి, తాంబూలమిచ్చి సంభావించి, యాతని రాకకుఁగారణంబడుగఁగా నాతఁడు రుక్మిణీ కృష్ణనియందె బద్ధానురాగయై యుండుటయు, అమె మనోభీష్టమునకు వ్యతిరేకముగా భీష్మకరాజుమెను జైద్యుడగు శిశుపాలున కిచ్చునట్లు నిశ్చయించుటయు మొదలగు నెల్లసంగతులను దెలిసి, “యాకన్య తేపే మీరాకకై యెదురుచూచుచుండును” అనెను. కృష్ణుడు కొంచె మాలోచించి “విప్రోత్తమా! ఆకన్య గుణరూపలావణ్యముల వినియున్నాను. ఆకన్యమీఁదనె నాచిత్తమును నిలిచియున్నది. ఆభువనమోహన విగ్రహాను రాక్షస వివాహమునఁగాక పెండ్లియాడక తీరదు. రాణివాసములోనుండు

నామెను దేవలయునన్న సకలబాంధవులను గడతేర్చవలసి వచ్చుగదా యని మదిని జంకుచున్నాడను” అని చెప్పెను. అప్పుడు బ్రాహ్మణుడు, “దీనికొక యుపాయమున్నది. పెండ్లికిముందు గౌర్యాలయమునకుఁబూజార్థమై రుక్మిణి గొనిపోవడును. అందుండి యింటికి మరలునప్పుడామెను సీవెత్తుకొని పోవచ్చును. ఒకవేళ యుద్ధముజరిగిన నందలి ఫలము వారసుభవించెదరు. దీనజనమందార! జాగుచేసినఁ బ్రయోజనములేదు. తేపుదయముననే కుండిననగరంబున మన ముండి తీరవలయును.” అని నుడువఁగా నందులకుఁ గృష్ణుడు “నేటి రాత్రియే పయనమగుదము. అట్లయిన తేపుదయంబునకుఁ గుండిననగరములో నుండఁగలము. మీరుకొంచెము విశ్రామింపుడు.” అని పలికి బ్రాహ్మణుని వేటొకగదిలో విశ్రామింపఁజేసి, దారకుడను నారథిని రావించి యతనికిఁ గుండిననగర ప్రయాణమును దెలిపెను. అంత దారకుడు రథమును సిద్ధపఱచి, గరుడకేతన శైత్తి, యాయుధముల నందుంచి గుట్టములఁగట్టి నియమిత కాలమునకు సరిగా రథమును గుమ్మము దగ్గర నిలిపెను. కృష్ణుడును బ్రాహ్మణుడును రథమిక్కి కూర్చుండిరి. రథము కదలెను.

కృష్ణుఁ డొంటిగఁ జొవుటవిని, కుండిననగరంబునఁ

గన్యకనిమిత్తము యుద్ధము జరుగునని యూహించి,
యాతనియన్నయగు బలరాముడు బంధురాజులదో
ఁజొని సైన్యసమేతుడయి కృష్ణుడు పోయిన జాడనే
పోయి దారిలో నాతనిఁ గలసికొనెను.

V

రుక్మిణీ వివాహమునకై కుండిననగర మలంకృత
మయి యుండెను. గొప్ప పెండ్లి పందిరులు వేయఁబడి
నవి. గోపురములు చిత్రవర్ణాలంకృతములై యుండెను.
ప్రతిద్వార మరఁటి కంబములతోడను, రత్నతోరణముల
తోడను, విచిత్ర సుమదామములతోడను, పలురంగుల
పతాకల తోడను, సుందరతరంబుగ నలంకరింపఁబడిఁ
యుండెను. రాజమార్గములు, సందుగొందులు, శుభ్ర నుం
చేయఁబడి పన్నీటి కలయంపి చల్లఁబడియుండెను. 'ప్ర' అని
మధ్యమున నక్కడక్కడ రమణీయములై న తోర
గట్టఁబడి యుండెను. ఎల్లగృహంబులు చక్కఁగలురుక్మిణిని
యలంకరింపఁబడి యుండినవి. స్త్రీలు తమ గృహములో
ప్రాంగణంబుల నలికి, ముగ్గులిడి, యగర
నిడి, చిత్రాంబరములను దివ్యాభరణమువ్వుట విని, భీష్మ
మిక్కిలి సంభ్రమముతో నుండిరి. వివిధవారలకుఁ జక్కఁగా
మొరయుచుండెను.

వింది, తూర్వధ్యను

రాజు లనేకులు వచ్చియుండిరి. శిశుపాలుఁడు చతురంగబలసమేతుఁడయి జరాసంధదంతవక్త్ర విదూర సాల్యాది బంధు మిత్రులతో మిక్కిలి సంతోభమున నేతెంచెను. భీష్మకుఁడు సముచిత పరివారముతో శిశుపాలు నెదుర్కొని సంభావించి, యొక సాధమునందు విడియించెను.

కృష్ణ బలరాములు కుండిననగర పార్శ్వమున నున్న యొక తోటలో దిగిరి. కృష్ణుఁడు రుక్మిణికిఁ దెలియజేయుమని కొన్ని రహస్యవచనంబులుచెప్పి, బ్రాహ్మణుని బుచ్చెను.

రుక్మిణి మంగళస్నానము చేసి, వస్త్రయుగళము కరించి, పురోహితుఁడు గ్రహశాంతి కొఱకు హోమము చేయింపఁగాఁజేసి, చెలుల మొఱంగి, గృహారామము నకుఁ జని పువ్వులఁ గోయుచు,

ప. “ఘనుఁడా భూసురుఁడేగెనో నడుమ మా
గళాగ్రంతుఁడై చిక్కనో
విని కృష్ణుండిది తప్పఁగాఁ దలఁచెనో
విచ్చేసెనో యీశ్వరుం
డనుకూలింపఁ దలంచునో దలఁపడో
యార్యామహాదేవియున్
నను రక్షింప నెఱుంగునో నెఱుంగదో
సాభాగ్య మెట్లున్నదో.”

అని వితర్కించుచు నుండెను. అంత బ్రాహ్మణుడు వచ్చెను. రుక్మిణి యాతని ముఖలక్షణము వీక్షించి మొగమునఁ జిలువగ వంకురింప నెదురుపోయి నిలువఁ బడఁగా నా బ్రాహ్మణుడు, “కృష్ణుడు వచ్చియున్న వాడు, సురాసురు లడ్డువచ్చినను రాక్షస వివాహమున నిన్నెత్తుకొని పోవునట. రుక్మిణీ! నీమనోరథ మీడేరిన దమ్మా,” యని చెప్పెను. దానికి రుక్మిణి “అంతయు మీ యనుగ్రహమున నె మహాత్మా! మీయుణ మేనాఁటి కిని దీర్చికొన నేరను. ఇదె మీకొక నమస్కారము” అని యాతని పాదములకు మ్రొక్కిెను. పిదప బ్రాహ్మణుడు “అమ్మాయి! గౌర్యాలయమునుండి వచ్చు నప్పుడు కృష్ణుడు నిన్నెత్తుకొనిపోయి తనరథములోఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకొని పోవును. నీవప్పు డేమరక జాగ్రత్తతో నుండుము. నేనుబోయి గౌరీయాత్రకు సిద్ధము చేసెద” అని చెప్పి వెళ్ళెను.

బ్రాహ్మణుడు పోయినతోడనే చెలులురుక్మిణిని వెదకికొనుచు వచ్చి యామెను దోడ్కొని గృహములోనికిఁ జనిరి.

కృష్ణ బలరాములు పెండ్లికి వచ్చుట విని, భీష్మ కుడు, బంధుజన సేనాసమేతులయిన వారలకుఁ జక్కఁగా నమర్పఁబడిన గృహంబులు విడిది గావించి, తూర్వధ్వను

లతో వారినెదుర్కొని, సత్కరించి, తోడితెచ్చెను.

కృష్ణుని రాకను విన్నజనంబు లా భువనైక మోహనవిగ్రహుని జూడవలెనని యెల్ల చోట్లఁ గిక్కిరిసి యుండిరి. పురుషులు వీధులలో నిండియుండిరి. స్త్రీలు మేడలమీఁదను వాతాయనములలోను నిండి కలకలము చేయుచుండిరి. ఉత్సవశ్రేణిరాఁగా నందఱు కృష్ణుని జూచి యీతఁడె రుక్మిణీకి దగినవరుఁడని యనుకొనిరి. స్త్రీలు తమ చేతులయందలి కంకణములు మ్రోగఁగా గృష్ణునిమీఁద సేసలు చల్లిరి.

VI

పురోహితులు వివాహముహూర్తము సమీపించుచున్నదనియు, గౌర్యాలయమునకు శీఘ్రముగఁ జోయి రావలయు ననియుఁ దీవరింప సాగిరి. అందఱు సిగ్ధపడిరి. భీష్మకరాజు, హిత బంధు సామంత మంత్రులతో నగరు వెలుపలనుండెను. వివాహమునకు వచ్చిన యనేక రాజులును దమతమ పరివారములతో నందె యుండిరి. పుష్పములును, ఫలములును, ఉపహారములును, కానుకలును, పూజాది వివిధ సామగ్రియు నిడిన పసిండి పళ్ళెరంబులను బ్రాహ్మణ స్త్రీ లెత్తుకొని వెలికి నడచిరి. తల్లియు, సఖులును, బంధుస్త్రీలును వెంటరాఁగా రుక్మిణి బయలు

వెడలెను. తూర్యాదిధ్వనులు దిక్కులు పిక్కటిల్లు
[మోగెను. శస్త్రాస్త్ర] సమేతులయి వీరభటులు తున్నవశ్రేణి
చుట్టును గొలుచు చుండిరి. ఉత్సవశ్రేణి గౌరాలయ
మునకుఁ గడలెను,

ఇట్లు రుక్మిణినడిచి గౌరాలయమును జేరి, శంక
రునితోఁ గూడియున్న శౌరిసమీపమునకుఁబోయి గంధ
పుష్పాక్షతాదులచేతఁ బూజఁ గావించి, నిశ్చలమైన
భక్తితోమనస్సున నిట్లు ప్రార్థించెను:—

“అంబా! భగవతీ! శౌరీ! నిన్నే నమ్మియున్నదా
నను. దేవకీనందనుడగు కృష్ణునే నాకుభర్తఁగానిమ్ము.”

అటుతరువాత రుక్మిణి బ్రాహ్మణపుణ్యశ్రీలకు
వాయనదానంబు లిచ్చి మ్రొక్కఁగా వారు దీవించి
యామె శిరస్సున నక్షతలు పెట్టిరి. అంత రుక్మిణి శౌరీ
దేవికి నమస్కరించి గుడివెడలెను.

ఇట్లు వెడలి కృష్ణుని రాకకై యెదురు చూచుచు
నున్నవశ్రేణి మధ్యమున నడుచుచున్న హంసగమనయగు
రుక్మిణియొక్క రూప యశావన లావణ్యాదులను తెప్ప
వేయక వీక్షించెడు రాజకుమారులు తమశస్త్రాస్త్రాంబుల
దిగనాడి చోద్యపడుచుండిరి. రుక్మిణి పైఁటను సవరించు
కొనుచు వరుసగా రాజకుమారుల నందఱనుఁ గడకంటి
చూపులచేతఁ జూచుచుండెను. అప్పుడు మేఘవర్షనిభాం

గుఁడును, విశాల వత్సుఁడును నగు కృష్ణుఁడు రథంబు మీఁదఁ గూర్చుండి తన్ను సమీపించుటను జూచెను. కృష్ణుఁడు 'క్రిందికి దుమికి రుక్మిణి నెత్తుకొనిపోయి రథంబు మీఁదఁ దనప్రక్కనఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని, శంఖంబు పూరించి, శత్రురాజులందఱుఁజూచుచుండఁగా, ద్వారకా నగర మార్గము పట్టెను. బలరాముఁడును సైన్యముతోడఁ గృష్ణునివెంటనే చ నెను.

అంత శిశుపాలుఁడు, జరాసంధుఁడు, సాల్వుఁడు, విదూరుఁడు మొదలగు వారందఱును సైన్యాస్త్రతులయి యాదవుల వెన్నంటిరి. యాదవవాహినీ 'పరివృతులగు కృష్ణ బలరాములు వారల నోడించిరి.

ఆవెనుక రుక్మి సైన్యముంగూర్చుకొని కృష్ణుని వెన్నంటిపోయి తాఁకెను. కృష్ణుఁడాతనిగూడ నోడించి యవమానపఱచి పంపెను.

ఇట్లు కృష్ణుఁడు శత్రు)రాజుల నోడించి, రుక్మిణీ సమేతముగ ద్వారకా నగరంబు ప్రవేశించి, యొక శుభ ముహూర్తమున రుక్మిణిని మహావైభవముతోఁ బెండ్లాడెను.

ద్రౌపదీ వివాహము

భూరమణీలలామ లలాటమునంగలి తిలకంబు
 భాతి దక్షిణ పాంచాలదేశమునకు రాజధాని యయిన
 కాంపిల్యపురం బలరారుచుండెను. దానిని ద్రుపదుండను
 రాజు పరిపాలించుచుండెను. ఆరాజుభార్య గోకిలాదేవి.
 ఆదంపతులకు సంతానము లేమింజేసి, వారు విప్రోత్త
 ములను సన్మునులను, నిష్టదేవతలను నుపాసించుచుండిరి.
 ఒక్కనాడు ద్రుపదుండు గంగానదియొడ్డున యాజుడు,
 ఉపయాజుడు నను మునిపుంగవులను గాంచి ప్రణతు
 లొనర్చి “మునినాథులార! నేననపత్యుడను. సంతానము
 లేనిబ్రతుకు నిరర్థకము గావున, సత్సంతానముదయించు
 నట్టి క్రతునొకటిచేయించి, నన్నంగృతార్థుం జేయుడు.”
 అని వేడుకొనగా వారు ద్రుపదునకుఁ బుత్రకా
 మేష్టి చేసిన సత్సంతానము గలుగుననియు, ఆక్రతువును
 దమలో నొకరు యాజకత్వము వహించి చేయించెదమని
 యుఁ బలికిరి. అంత నొక సుముహూర్తంబున యాజుండు
 యాజుఁకుడుగాఁ, గోకిలాదేవి పత్నిగా ద్రుపదరాజు
 యజ్ఞంబుచేయ నుపక్రమించెను. అగ్నికుండమునందు

మంత్రాహుతులు వేల్పుచుండఁగా నందునుండి తేజోరాశి
యగు పుత్రుఁడును లావణ్యరాశియగు పుత్రికయు నుద్భ
విల్లిరి. పుత్రునకు ధృష్టద్యుమ్నుఁడనియు, బుత్రికకుఁ
గృష్ఠయనియు నామకరణంబులుచేసిరి. కృష్ణకు ద్రౌపది
యను నామాంతరమును గలదు. ద్రౌపదియనఁగా
ద్రుపదరాజపుత్రియని యర్థము.

ఇట్లు ద్రుపదరాజు సంప్రాప్త సంతానుండయి, సంత
తసిల్లి, యాజోపయాజులకు భూరిదక్షిణలిచ్చి తుష్టులం
జేసియనిపెను. ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదియు దినదిన
ప్రవృద్ధమానులగుచుండిరి. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ధనుర్వేద
పారంగుఁడాయెను. ద్రౌపది వివాహయోగ్య యయ్యెను.

II

ద్రౌపదిని నర్జున కిచ్చి పెండ్లి చేయవలెనని,
ద్రుపదరాజునకుఁ జరసంవర్ధితమగు కోరికగలదు; లక్క
యింటఁ బొండవులు కాలిపోయి రన్నవార్త, విప్రుల
వలనవిని, యమ్మహీపతి మిక్కిలి శోకించెను. కాని,
యాతని పురోహితుఁడు జ్యోతిషమునుజూచి పొండవుల
కెట్టి యుపద్రవము గలుగలేదనియు, వారు సుఖంబు
న్నారనియు, ద్రౌపదీ స్వయంవరంబు చాటించిన వార
లెందుండినను నక్కడకు వత్తురనియుఁ బలుకగా, నదివిని

రాజును శాంతచిత్తుండయి, నాటికి డెబ్బదియైదవ దినంబున ద్రౌపదీ స్వయంవరమని ఘోషింపఁబంచి, నానా దేశముల రాజులకు స్వయంవరాహ్వాన పత్రికల నంపెను. అర్జునుని బాహుబల విక్రమంబులు స్వయముగ నెఱింగిన వాఁడగుటచేత, ద్రుపదుం డర్జునునకుఁడప్ప మతేరికిని మోపెట్ట శక్యముగాని యొక ధనుస్సును, అంత రిక్షమున దూరమున గిరగిరందిరుగు మత్స్యయంత్రమునురచించెను.

లక్కయిల్లు గాలువేళ నొరుల కెఱుంగరాక తొలువఁబడిన సౌరంగము మార్గమున వెలువడిన జననీ సహితులగు పాండుపుత్రు లేకచక్రపురంబుచేరి, బ్రాహ్మణ వేషంబున భీమోన్నము దినుచు వేదాధ్యయనంబు సలుపుచు నొక బ్రాహ్మణునింట సుఖముగా నుండిరి. ఇటుండఁగాఁ గొన్ని దినంబులకుఁ గాంపిల్యపురమునుండి విప్రవరుం డొకండు వచ్చి పాండవులున్న గృహంబుననే దిగెను. ఆగృహమేధి యభ్యాగతుని సత్కరించి, భోజనంబుపెట్టి సంతృప్తుం జేసెను. పిదపఁ గుంతీదేవి తానును గొడుగులు నవ్విప్రవరుని సమీపించి, “అయ్యా! యెందుండి మీరాక? ఏదేశములు సంపత్సమృద్ధములు?” ఏదేశముల రాజులు ధార్మికులు? సద్గుణసంపన్నులు?” అని యడుగఁగా నాతఁ డిట్లుపలికెను. “నేను పెక్కుదేశములం గాంచి యాయారాజుల చరితలఁ గంటిని; గాని

ద్రుపదరాజు దేశమున కెనయగుదేశ మేదియు లేదు. ద్రుపదరాజు మహాధర్మాత్ముడు, గుణగరిష్ఠుడు; అమ్మ హీపతికి గుణరూప విలాససంపదల నొప్పు నొక్క కూతురు గలదు. ఆకన్యారత్నంబును నిష్కుండయిన రాకొమారునకిచ్చి పెండ్లి సేయంగానక, ద్రుపదరాజు స్వయంవరంబు రచించుచున్నవాడు. అనేక రాజపుత్రులు స్వయంవరమునకుఁ బోవ నున్నారు. రాగల పుష్ప పంచమినాడె స్వయంవరము.” అన విని పాండవు లందు లకుఁ బోవనిశ్చయించి, తల్లీకిఁదెలుపఁగా నామి “పరుల యింటిపంచన నెన్నేనిదినంబు లుండఁదగదు. ద్రుపద పురంబు గు కాంపిల్యమునకుఁ బోవుటయే లెస్స.” అని నుడివెను. అంతఁబును దామున్న యింటిబ్రాహ్మణునకుఁ బోయివచ్చెదమని చెప్పి వీడ్కొని చనిరి.

III

వారు వెక్కు తటాకములం గడచిరి; ఉగ్రనగం బుల నుత్తరించిరి; అనేక వాహినీలఁ దరించిరి; దుస్తర కాననంబుల దాటిరి. ఇట్లునిరంతర ప్రయాణములఁ బోవు పాండవులు దమ పుణ్యవశమున మార్గమునవ్యాస మహర్షిగొంచిరి. కని యమ్మునీశ్వరునకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబు లాచరించిన, నా దయామయుడు

“మీరు ద్రుపదుపురంబునకుఁ జక్కఁజనుండు. అక్కడ మీకు శుభంబగు”నని చెప్పిపోయెను. పాండవులు జననీ సమేతముగా రాత్రియనక పగలనక ప్రయాణము చేయు వారొక్కనాఁడు మంచి నడురేయి గంగతో సోమశ్రీవ మను పుణ్యతీర్థంబునఁ దీర్థంబాడఁగఁ గుతూహలపడి యక్కడకుఁ జొచ్చుచుండిరి. అర్జునుం డొక్క కొఱవిఁ జేతఁబట్టుకొని ముందు నడువఁగా నాతనివెంట వెలుతు రులో నందఱును నడుచుచుండిరి. అంతప్రాద్దు, కాంతా సహితంబుగా గంగకు జలకీర్త్యార్థము వచ్చిన యంగార పర్వతము గంధర్వుఁడు పాండవుల కాలిచప్పుడు విని రోషావేశుఁడయి కేల విలుపుని గుణధ్వని చేయుచు నిట్లనియె. “నడురేయియు నుభయసంధ్యలును, భూత ములు, యక్షులు, రాక్షసులు గంధర్వులు సంచరించు సమయములని యెఱుంగక యిట్లువచ్చు మానవులరు మీరెవరు? నేనంగార పర్వతము గంధర్వుఁడను. ఎప్పుడు నిందు విహరించు నన్నెఱుంగరా? చొర రాని మదీయంబగు నీవనమెట్లు చొరఁగిగితిరి? ముందరికుఁ గాలిడక వచ్చిన దారింబొందు. లేదేని మీప్రాణంబుల ఖరియించు వాఁడ.” అన విని యర్జునుండు “అర్థరాత్ర మందును సంధ్యలందును దుర్బలులగువారునడువనోపరు. గాని బల్లిదులమగు మేమట్లు చేయనొల్లము. మేమెల్ల

యెడల నెల్లవేళలనిల్లె నడచెదము. ఈ వనభూములు నదులు నెల్లవానికి సేవ్యములగుఁ గాక యొకరి సొత్తు లెట్లగు? గంగా స్నానంబు గావింపవచ్చిన మేము మరలు వారముగాము. నీ వెఱపించు మాటలకు మేము భయపడెదమని తలఁచి యుంటివా?” యని తిరస్కరించి పలికి గంగం దీర్ఘమాడ నందఱతోడ నరుగు చుండెను. అంగారపర్వుం డది పైఁపక కన్ను లెఱ్ఱచేసి బాణంబు లేయఁగా నర్జునుఁడు చేతనున్న కొఱవిడిచిపి బాణములు తన్నుఁ దాఁకకుండ రక్షించుకొని యాత నితో “ఓరీ మూర్ఖుడా! నీ బాణంబు లేమాయెను. ఇదిగో రక్షించుకొనుము.” అని యాగ్నే యాస్త్రముం బ్రయోగించెను. తక్షణమ గంధర్వుని రథంబు దగ్ధమాయెను. అగ్ని దాహభీతిచే నంగారపర్వుండు బమ్మెర వోయి నేలఁబడెను. ఇట్లు పడినవాని నర్జునుండు ధర్మ రాజుకడకు నెత్తుకొనివచ్చి ముదుంచెను. అంగార పర్వునిభార్య కుంభీనన యేడ్చుచుఁ బాండవు లున్నచోటికి వచ్చి, పతిభీక్ష నేయుడని వారిని దీనవృత్తి వేడుకొనఁగా, ధర్మరాజు జాలిగొని యంగారపర్వుని విడువుమని యర్జునునకుఁజెప్పెను. అర్జునుఁడు వానిని విడువఁగా పరాజితుడయిన గంధర్వుఁ డర్జునున కిట్లు పలికెను. “ఇంతదనుక నన్నెవ్వరుఁ గెలిచి యుండలేదు. నీపరాక్ర

మంబునకు మదిమెచ్చితి. నీచేనోడింపఁ బడిన నే నంగార
 వర్ణనామ మింకను దాల్పసిగ్గులు చున్నది. గంధర్వ
 మాయించేసి యనేక రత్న విచిత్రంబయిన రథంబు
 వడసి చిత్రరథుండ నయ్యెదను. నీతోడఁ జెలిమిచేయ
 నాకు మనస్సు గలుగుచున్నది. దీర్ఘతపోలబ్ధం బగు
 చాక్షుసి యను విద్యనీకు నేర్పెదను. దాని ప్రభావమున
 ముల్లోకములంజూడఁ గలుగుదువు. నీవు నాకాగ్నే
 యాస్త్రం బొసంగునది.” అని యడిగెను. అదివిని
 యర్జునుండు దానెట్టి ప్రోథలం బపేక్షింపనని పలికి,
 యాగ్నేయాస్త్రమును గంధర్వనకు విధివంతముగా
 నొసంగెను. ఆతఁడు దానిని సంతోష పూర్వకముగాఁ
 బరిగ్రహించి, “మీరు పాండవులరని నేను మున్నెఱుం
 గుదును. నేను మీకపరాధముచేసితి. నన్ను తమిం
 పుఁడు. మీరు పురోహితుని బురస్కరించుకొనక
 యిట్లుండరాదు. ఇక్కడకు సమీపంబున నుత్కలంబను
 పుణ్యతీర్థ మొండుగలదు. అందు ధౌమ్యుడను తపో
 గరిష్ఠుఁ డగుబ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుఁడు గలఁడు. ఆతనిని
 బురోహితుఁగాఁ బ్రార్థింపుఁడు. అమ్మహాత్మునిఁ
 బురోహితునిగాఁబడసిన మీకునిఖిలార్థ సన్నిధియగును.”
 అని పలికి సంతోష సంచలితాంతరంగుండయి, పాండ
 వుల కేవురకుఁ జెరియొక నూఱువంతున రమణీయము

లగు గంధర్వ జవనాశ్వంబులనియ్య వారు “వీనిని నీకడనే యుండనిమ్ము. కావలసినప్పుడు కొనిపోయెద” నుని చెప్పి గంధర్వుని వీడ్కొని, గంగం దీర్ఘంబులాడి, దానిని దాటి యుత్కచంబను పుణ్యతీర్థంబునకుఁ బోయిరి.

అందుఁ దపోనిష్ఠుడయి యున్న ధౌమ్యుఁగాంచి భక్తితో నమస్కరించి, పురోహితుఁగా వేడిరి. ధౌమ్యుఁడు వారినతిప్రీతితో నత్కరించి, పురోహి తస్వమునకు నంగీకరించెను. వారును సర్వవిధముల బృహప్పతికేసీడగు ధౌమ్యుని బురోహితుఁగాబడసి సంతస్థి మరునాటి వేకువను దదాశ్రమంబు వీడ్కొని, దక్షిణ పాంచాల దేశమునకుఁ బ్రయాణం బయిరి.

IV

పాండవులు పోవుమార్గమునఁ బెక్కఁడు వ్రయాణీకులు పోవుచుండిరి. వారిలోఁ గొందఱు రెండెద్దుల బండ్లమీఁద గుటుంబ సహితులయి పోవుచుండిరి. బండిమీఁదఁ బ్రయాణము చేయఁ గానువీసము లేని బ్రాహ్మణులు గొందఱు, పంచెచుట్టిన కృష్ణాజినంబులఁ జంకఁబెట్టుకొని, వస్తువుల మూటలను వీపునవైచి కొని యాయాసపడుచు నడుచుచుండిరి. పొద్దెక్కుచు

రాగ నెండ తీర్థమగుటచే గొండ అక్కడక్కడఁ జెట్ల నీడల నించుకనేపు గూర్చుండి, మార్గాయాసమునించుక తీర్చికొని, మఱి దారి నడుచుచుండిరి. మఱిగొండలు బ్రాహ్మణ ప్రయాణికులు దారిలో జలాశయమే దేనియన్ని నపుడు తామింటినుండి తెచ్చిన చలిదిమూటలను విప్పి యేడ్చుచుండు బిడ్డల కన్నముఁ బెట్టుటకయి, యట్టిచోట నాఁగుచుండిరి. బ్రాహ్మణ రూపధరులగు పాండవులు, ముందఁజూచుకొని విప్రవరులంగని మీఁకెక్కడ కెందు నిమిత్తము పోయెదరని యడిగిన, వారు “తేవు పంచమి నాఁడు కాంపిల్య నగరమున ద్రౌపదీ స్వయంవరము వర్తిలైదు. అమ్మహూతృవము దర్శింపఁ జూపుచున్నారము. అక్కడకుఁ గార్చుక విద్యాప్రవీణులగు నానా దేశాధీశ్వరులు చనుదెంతురు. అందు బ్రాహ్మణులకు భూరిదక్షిణలు లభించును. మీరును నక్కడకేవచ్చువారగుదురేని మాతోడరండు. ఒక్కటఁ బోవుదము.” అని నుడువఁగాఁ బాండవు లట్లయగుఁగాక యని, యవ్వీపులతో మాటలాడుచు మార్గాయాసము దోషకుండ దారినడుచుచుండిరి. ఇట్లు నడచుచుఁ బోవఁ జూచుక దారిలో నొక సత్రంబు గానఁబడెను. అప్పుడు సూర్యుడు నడిమింట నుండెను. ముందుగవచ్చి యందు దిగిన మార్గస్థులలోఁ గొండలు వంటలు వండుచుండిరి;

మఱికొందఱు భోజనములు సలుపుచుండిరి; వేరుకొందఱు భోజనంబులు సలిపి విశ్రాంతి గైకొనుచుండిరి. మన బ్రాహ్మణులును బాండవులును నాసత్రంబున విడిసిరి. బ్రాహ్మణులు పాండవులను భోజనమునకుఁ బిలిచిరి గాని వారందుల కంగీకరింప కుండిరి. బ్రాహ్మణులు వంటచేయు సంతలో, భీముఁడు పరిసర వసంబులకుంజని, యందుదొరకిన కండమూల ఫలంబులలో సగపాలు దానుదిని, మరలివచ్చి మిగిలిన భాగమును దల్లికిని భారతలకును భజింపఁ బెట్టెను. అంత బ్రాహ్మణుల భోజనంబులును ముగిసెను. పాండవులును బ్రాహ్మణులును నిష్ప్రకథాగోష్ఠిం గొంతప్రాద్దువుచ్చి విశ్రమించిరి.

అనాటి ప్రయాణ మంతటిలో ముగిసెను. మఱు నాఁడు పాండవులును బ్రాహ్మణులును బ్రభాతమందు లేచి కాల్యకృత్యములు దీర్చికొని పునఃప్రయాణమయి, సూర్యోదయమయిన రమారమి నాలుగు గడియలకుఁ గాంపిల్య సగరంబు చేరిరి.

గాంపిల్య సగరంబు నాలుగు దిక్కులఁ దెల్లని గుడారముల విడిసియున్న పెక్కురాజేంద్రుల నానావిధ స్కంధావారములు సముద్రంబువలె ఘూర్ణిల్లి మ్రోయు చుండెను. పురంబులోపలను జనసంకుల మధికముగా నుండెను. సకల గృహంబులు, గృహంబుల ముందరి

యరగులు, గుళ్ళు, సత్రింబులు, స్వయంవరోత్సవము దర్శింపవచ్చిన జానపదులకు విడుదులయి యుండి, యింకను వచ్చుచుండువారల కెడము దొరకుటయె కఱవయ్యెను. కూడవచ్చిన పాండవులును, బ్రాహ్మణులును వేరుపడిరి. పాండవు లందందు వెదకి యెందును దగిన చోటుగానక, యెట్టకేలకు నొక కుమ్మరవాని యింట దిగి, తమ్మెవ్వరు నెఱుంగకుండ బ్రాహ్మణవృత్తి నే యుండిరి.

V

నాడు స్వయంవర దినము. కాంపిల్య పురంబు గడు సంభ్రమించు చుండెను. స్వయంవరోత్సవ దర్శనాగతులగు ప్రకృతిజనంబులు పురశృంగారములం గాంచుచుఁ జందనోదకసిక్త విశాలవీధుల నడచుచుండిరి. రత్నతోరణములు, మకర తోరణములు, కలువడములు, పుష్పఫల గుచ్ఛసంయుతరంభాస్తంభాలంకృతములగు కృత్రిమ ద్వారములు, చిత్రవర్ణప్రసాధిత గోపురములు, సుధావిలిప్త గృహములు, సుందర రంగవల్లీ రచిత గృహప్రాంగణములు, ఉత్తంగ సౌధశిఖరంబుల నల్లల నాడు చిత్రతర కేతనవితానములును వారికి లోచన పర్వంబు గావించు చుండెను. స్వయంవర భవనంబు

చాయ, వివిధ తూర్వారావములు చెలఁగఁగా నక్కడ కనేకులు చనుచుండిరి.

స్వయంవరభవనము, పురంబుపూర్వోత్తరదిగ్భాగమున నుండెను. అది బహువిశాలమగు ప్రాకారమధ్యమున నుండెను. ప్రాకారకుడ్యముచుట్టును వెలుపల నాయుధపాణులగు భటులు నిలిచియుండిరి. చిక్కఁగ నలంకరింపఁ బడిన విశాలద్వారములకడ నుండు భట శ్రేష్ఠులు జనుల మూఁకలను దూరమున నుండఁజేయుచుండిరి. రాజపుత్రు లశ్వముల మీఁదఁ గొండఱు, భద్రగజంబులమీఁదఁ గొండఱు, కాంచన రథంబుల మీఁదఁ గొండఱుఁ బుట్టెంచిరి. మొగమున దిట్టముగ విభూతి పెండెకట్లు దీర్చిన బ్రాహ్మణులనేకులు నిర్నిరోధముగ లోనికిం జనుచుండిరి.

ఆవరణము నందు రమణీయారామమును, జలయంత్రంబులును గలవు. స్వయంవర భవనము బహు విశాలమయి యున్నతముగ నుండును. పురోహితుఁడును, యువరాజగు ధృష్టద్యుమ్నుఁడును, వచ్చిన రాజకుమారుల బ్రాహ్మణ ప్రవరులఁ జొరశ్రేష్ఠుల, నెదురుకొనఁగా, వారు తాగతమ్యానుసారముగా నలవరింపఁ బడిన యాసనములమీఁద యథోచితముగాఁ గూర్చుండిరి. సభాసదుల కెదురుగా భవనావరణమున నుండు

గొప్ప బయలున దూరముగా సంతరిక్షమున యంత్ర
మత్స్యంబు గిరగిరం దిరుగుచు, వచ్చినవారి దృష్టి
నాకరించు చుండెను. అది మిక్కిలి యెత్తుమీద
నుండుటచే బ్రాహ్మణము వెలుపలనుండు జనులకుఁగూడ
గోచరమగు చుండెను. అంత ద్రుపదరాజు, కూతును
నామెతోడ నామెచెలికత్తెను దోడ్కొని, స్వయంవర
రంగమునకు విచ్చేసెను. బోరన శబ్దించు వాద్యంబు
లును జనుల యులివులును నణఁగెను. ద్రుపదరాజు
లతకూనల నుచితాసనములఁ గూర్చుండబెట్టి, తన
యాసనమును స్వీకరించి, రాజలోకంబుదెస దృష్టిసారిం
చెను. దుర్యోధన దుశ్శాసనాదులును; శిశుపాల, జరా
సంధ, శల్యకర్ణులును; అకూర సాత్యకి, సాంబ, సంకర్షణ
ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధులును; బలరామ కృష్ణులును, ఇంక
ననేక దేశాధీశులును నందుండిరి. కాని పాండవుల
యునికియే పొడకట్టలేదు. వారందున్నారని యెవరు
చెప్పఁగలరు?

బ్రాహ్మణ వేషంబుల సభలో బ్రాహ్మణమధ్య
ముననుండు పాండవులు భస్మంబు మధ్యమున నుండు
నగ్నికణంబులవలె నెవరికిఁ దెలియఁబడక యుండిరి.

అంత ధృష్టద్యుమ్నుఁ డార్యుల యనుమతిని దన
యాసనంబునుండి లేచి మూఁగిన సభాసదుల నెల్లంగని

“కార్ముక విద్యాభారేయులార! ఈమె నా చెల్లెలగు ద్రాపది. సుగుణవతి. ఈధనుస్సును మోపెట్టి యెదు బాణములచేత నందుఁ దిరిగెడు లక్ష్మ్యమును నేసిన యతం డీకన్యకు భర్తయగును. ఇప్పుడు మీ బాహుల కర కౌశలంబులఁ జూపవచ్చును.” అని ప్రకృనున్న ద్రాప దిని, ముందరనున్న శరశరాసనంబులను, మింబుదిరుగు యంత్రమత్స్యంబును, జేచాయఁ జూపించు వదించెను. రాజపుత్రులు ద్రాపదీ మనోహరరూపముం దిలకించి, మదనార్తులయి, తమ్మును డమసామర్థ్యమును నెఱుంగక యొకరి తరువాత నొకరు ముందునకు వచ్చి యా విష్ణు మోపెట్టఁ గడగిరిగాని, వారికది కడుససాధ్యము గాఁగ వెన్నకు మరలుచుండిరి. శిశుపాల, జరాసంధ, శల్య, కర్ణులు సంరంభించి క్రమముగా రింగంబునకు వచ్చిరిగాని వారును ధనుస్సు మోపెట్టలేకపోయిరి. కృష్ణుఁడూ కుండుటంగని, బలరాముఁ డందులకుఁ గానణంబడుగఁగా దానికిఁ గృష్ణుఁడేట్లు బదులు చెప్పెను. “ఆ విఫల మధ్యమున బాండవు లున్నవారు. వారిలో నర్జునుఁ డీ మత్స్యము నేయును. ద్రాపది యాతని వరించును.” అదివిని, బలరాముఁడు మిక్కిలి సంతోషపడెను.

కృష్ణ బలరాములు తన్నుఁ జూచుచుండఁగా బ్రాహ్మణుల నడుమనున్న యర్జునుఁడు, ధర్మరాజు

ననుజ్జగైకొని, ధనుస్సమీపమునకు వచ్చెను. ఆతని
 ధైర్యోత్సాహములకు విప్రులందరు నాశ్చర్యపడిరి. రాజ
 పుత్రులు “వేదబాపఁ డెక్కడ? నిపుణులకు సహితము
 మోపెట్టి శత్రుముగాని యాధనుస్సెక్కడ?” అని విప్ర
 నూపముననున్న యర్జునుని దూలనాడిరి. అర్జునుఁడు
 పూర్వ పరిచితమగు దానిఁబోలె నా ధనుస్సనేత్తి,
 యశ్రమమున నెక్కుపెట్టి యొక్కబాణమున యంత్ర
 మత్స్యంబు తెగవేసెను. బ్రాహ్మణుల సంతోషము
 చప్పట్ల నూపమున వెలువడెను. రాజపుత్రులు సిగ్గుచే
 నవసత శిరస్కులయిరి. తన చెలి యందీయఁగా,
 చౌవది పుష్పహారమునుగొని సిగ్గుపడుచు వచ్చి యర్జు
 నుని కంఠమున నునిచెను. అప్పుడు వివిధవాద్యములు
 ఘోషించెను. బ్రాహ్మణులు కొండలు తమ వస్త్రం
 బులు వీచివీచి యాఱచిరి. మఱికొందఁ తాళీర్వదించిరి.
 అంత ధర్మరాజును, వకుల సహదేవులును, దమ బసకు
 వెళ్ళిరి.

మస్మ్యయంత్రము వేసిన యవ్విప్రబాలకుని మెడ
 యందు చౌవది పుష్పదామకంబు వేయుటఁ జూచి,
 దుర్యోధనాదు లోర్వలేక, ద్విపదుతోడిపోరునకు దిగిరి.
 భీమాన్జనులు ద్విపదునకు సాయంబుగా వెడలిరి.
 దుర్యోధనుఁడు చూచుచుండఁ గర్షణ డర్జునుని దాఁకెను;

శల్కడు భీముని మార్కొనెను. అర్జునుడేయు బాణ పరంపరను వారింపనేరక, బ్రాహ్మణుల జేయులని తల పోసి, కర్ణుడు పోరుమాని, “అల భార్గవుడు, శివుడు, అర్జునుడు దప్ప మతేరును నాతోఁబోరనేరరు. నీవిల్లు నేర్పునకు మెచ్చితీ” ననెను. భీముడు శల్కని నేలం ద్రేళ్ళవేసెను. దుర్యోధనాదు లవ్వప్రయువకుల పౌరుష పరాక్రమంబులు సూచి, విస్మితులయి, వా రెవ్వరై యుందురో యెఱుంగవలయునని యుండిరి. అప్పుడు కృష్ణుడు నడుమవచ్చి వారికి బుద్ధిమాటచెప్పి, పోరు వారించెను. రాజపుత్రులు తమతమ దేశంబుల దారి పట్టిరి. అంత భీమార్జునులు తమ విడిసినచోటికిఁబోయిరి.

VI

అటఁ గుంతి యత్సవ దర్శనోత్సకులై వెడలిన తన పుత్రులేల తడసిరో యని పరిపరివిధముల నాలోచ నలుపోవ దిగుల్పడి యుండెను. స్వయంవర భవనంబు విడిచిపోయిన ధర్మరాజును నకులసహదేవులును, నప్పుడ యింటిలోఁ బ్రవేశించిరి; వెంటనే భీమార్జునులు ద్రాపదీ సమేతముగా వచ్చిరి; అర్జునుడు “మేముకభిక్షదెచ్చితీ” మని తల్లికి జెప్పగా, నెప్పటివలెగాఁ దలంచి, మీరే వురు నుపయోగించుఁ గొనుఁడని నుడివి, పిదపఁ ద్రిభువ

నైక' లక్ష్మీయగు నక్కన్యంజూచి దిగ్భ్రమచెంది, ధర్మరాజుంగని, “నేను తప్పబలికితిని, నా పలుకింతకుఁబూర్వ మెప్పుడును నబద్ధము గాలేదు. మీరును నామాటకు జవదాటుట లేదు. లోకమున నింతకు మున్నెప్పుడును జరుగని ధర్మవిరుద్ధముగు కార్యమును జేయుడని వదించితిని. దీనికిఁ బరిహారము నాకుఁ దోచకున్నది.” అని మిక్కిలి చింతాకుల యయ్యెను. ధర్మరాజుఁడెను నూరార్చి, యర్జునింగాంచి “నీవు సంపాదించిన పదుచును నీవే యగ్నిముండర వివాహముగము.” అని చెప్పగా దాని కర్జునుఁడు “పెద్దవాడుండగాఁ బిన్నవాఁడు వివాహముగుట యధర్మము; కావున నీవె యామెను నగ్రమహిషిఁగాఁ గైకొనుము” అని బదులు పలికెను. అది విన్నదాదిగా, దైవమాయ యేమొగాని, ధర్మమాన్దేక తత్పరులగు పాండవులకేవురకును ద్రౌపదిపై మోహంబు జనింపగా, వారామెను వలపుఁజూపులఁ జూడసాగిరి. ద్రౌపదియు వారేవురియందును బద్ధానురాగ యయ్యెను.

ఇట్లుండ, నాకుంభకారుని గృహమునకు బలరామ కృష్ణులు వచ్చి, కుంతికిని ధర్మజునకును మ్రొక్కి భీమార్జున నకులసహదేవులను గాఁగిలించుకొని సంతోష పరవశులయి యుండిరి. ధర్మరాజు వారిక్షేమము విచా

రింది, “మీరెట్లు మమ్ము గుర్తింపఁగలిగితిరి?” అని యడుగఁగా, దానికిఁ గృష్ణుడు “అమత్స్యయంత్రము నేయు సామర్థ్య మర్జునునకుఁ గాక మతెవ్వరికిఁ గలదు? మీ పరాక్రమమె మమ్మునెఱింగించె. దుర్యోధనాదు లొనర్చిన మాయలకుం దప్పితిరి. ఇంక మీకు శుభం బగును” అనిచెప్పి, బలరామునితోఁ దరలిపోయెను.

అంత భీష్మాష్టమ నకులసహదేవులు నలువురు యథావీతి బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుల గృహంబులకుఁ జోయి భిక్షాన్నముఁజెచ్చి దానిసంతయుఁ దల్లి కొప్పగించిరి. ఆమె చౌపదిని బిలిచి, “అమ్మాయీ! యాకలి గొని వచ్చిన యీ యతిధులకు ముందుగా నన్నముపెట్టుము. సింహ నున్న యన్నమును శంకుభాగములుచేసి, యొక భాగమును నీ పెక్కుడుపువ్వాడగు భీమునకుఁ బెట్టి, యింకొక భాగ మానలువురకు వడ్డింపుము. అందఱు దినఁగా నిలిచిన యన్నమును నీవును నేనును దినుదము”. అని చెప్పిన, చౌపది కుంతిచెప్పినరీతి సందఱకు భుజింపఁబెట్టి తానును భుజించెను. రాత్రివేళ గడ్డిపఱుపులు విదిర్చి వానిమీద వారివారి కృష్ణాజినంబులు పఱచి, యందఱకు శయనమ్ము లిమ్ముగారచించెను. అందఱుఁ బరుండినతరువాత వారి పాదములక్రిందఁ దానును బండు కొనెను. చౌపది యాగర్భశ్రీమంతురాలయినను దుస్థితి

యందున్న బాండవులను గడు నాదరించేకేగాని
యేవగింపదాయెను.

VII

ఆ మఱునాడు ద్రావిడుండు చింతాకులుడై,
తన కొమాటైకు వరుండయినవాని కులగోత్రనామము
లెఱింగి వచ్చుటకుఁ దన పురోహితు సంకెను. పురో
హితుఁడు బ్రాహ్మణ సహితుఁడయి, పాండవులండు
గృహంబునకువచ్చి ధర్మరాజుఁగాంచి, “అయ్యా! మా
రాజు చింతావశుండయి యున్నవాఁడు. మీ కెవ్వరో,
మీ కులగోత్రంబు లెవ్వియో, యెఱింగిపిండని మమ్ముం
బనిచె. దయచేసి వానిని మా కెఱింగింపుఁడు.” అని
యడుగఁగా, ధర్మరాజు “స్వామీ! అలహీనునకు మత్స్య
యంత్రంబునేయ సాధ్యమగునా? మీరాజు మనోరథం
బీడేరెను. చింతింపనేల?” అని పత్స్యస్తోత్ర మిచ్చెను.
పురోహితుఁడు దాని యఘమును గ్రహించి, నెనుకకు
మరలి, ధర్మరాజు పలికిన పలుకులను ద్రావిడరాజునకుఁ
దెలిపి, వారు పాండవులె యైయుందురని నమ్మిరి కెను.

అంత ద్రావిడుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁ బిలిపించి,
వివిధ రథంబులం గొనిపోయి వారలం దోడితెమ్మని
పలికెను. ధృష్టద్యుమ్నుఁ డప్పుడు చతుర్వరములవారి

కనువులగు పలుతెఱంగుల యరదంబులంగొని, పాండవుల యొద్దకువచ్చి, “ద్రుపదరాజు మిమ్ముదోడ్కొని తేర నన్నుంబంచినాడు. మీరీరథంబులెక్కి రండు.” అని పలుకగా, వారు కుంతీద్రౌపదీసహితులయి, రాజోచితంబులగు కాంచనరథంబులెక్కి, ధృష్టద్యుమ్నునివెంట రాజమందిరమునకుఁ జరుదెంచి, రాజయోగ్యములగు నాసనముల స్వీకరించిరి. ద్రుపదుండు తన సంశయమును బూర్తిగ నివర్తిచేసికొనఁ దలంచి, ధర్మరాజుం గాంచి “అయ్యా! మీరు క్షత్రియులరొ, బ్రాహ్మణులరొ మాయావులై తిరుగుచుండు మంత్రసిద్ధులరొ, కాక కన్యం బరిగ్రహింప న్నర్హమునుండివచ్చిన దేవతలరొ మేమెఱుంగము. మాకు సందేహముగా నున్నది. మీకలకూపెఱింగించి మా సంశయమును బోగొట్టెడు. తేపే యగ్ని సన్నిధిని వివాహము చేయనున్నాము” అనెను. అనుడు ధర్మరాజు “మేము పాండురాజు పుత్రులము. మత్స్య మంత్రమును నేసినయాతఁ డట్టునుడు. ఈతఁడు భీముడు. వారికిఁ బుత్రులు నకులసహదేవులు. ఈమె మాతల్లి.” అని వానిని నెల్ల జేచాయఁజూపి యెఱింగించెను. ద్రుపదరాజునందు బ్రాహ్మ నయనుండయి, “మాకభివతుడయిన యగ్నేన నుండె ద్రౌపదికి వరుడయ్యె. ఇది మాభాగ్యము. అట్లున నీ డీమెను నెప్పుడు వివాహమగును?” అని

యడిగెను. అందునకర్జునుండు “అగ్రజులగు ధర్మరాజును భీముడును నవివాహితులయియుండగాఁ బిన్నవాడనగు నేనెట్లు పెండ్లియగుదును? అది ధర్మవిరుద్ధము గదా?” యని నుడివెను. “అట్లయినచో ధర్మరాజే యక్కనన్యను వివాహ మగుఁగాక.” అని ద్రుపదుండు బదులు పలికెను. అప్పుడు ధర్మరాజు, “ఇక్కన్నియను మేమైదుగురము వివాహ మయ్యెదము. మాతల్లి వచన మిట్టిది. అది దాటరానిది” అనియెను. దానికి ద్రుపదుండు “ఒక్క కన్యకకు బెక్కండ్రు పతులుండుట యశ్రుతపూర్వము. సకల ధర్మస్వరూపము నెఱింగిన మీ పలుకులు ధర్మవిరుద్ధములని చెప్పజాలను. అయినను బెక్కిల విచారించి తేపు నిశ్చయము చేయుదము.” అని పలికి, వారలం వోడ్కొనిపోయి, సర్వవస్తుచయములతో నమరిన చక్కని విడుదులందు విడియించెను.

మఱునాఁడు వ్యాసమునీంద్రుఁడు ద్రుపదుగృహంబునకు వచ్చెను. అందఱు సనుయోచితమగు నాతని రాకకు సంతోషపడిరి. కుంతీదేవియుఁ బాండవ పాంచాలురును నాతనికిఁ గడుభక్తి మ్రొక్కి యాతిథ్యపూజ లాచరించిరి. పిమ్మట ద్రుపదుం డమ్మహాముని కిట్లనియె “మునిసత్తమా! ధర్మతత్త్వ మెఱింగిన యా ధర్మరాజు, తామేవురును మా ద్రాపదిని వివాహ మాడెదమని

పలికెను. తాము విచారించి ధర్మాధర్మ నిర్ణయము చేయవలయును.” అనగా నమ్మునితలకుండు, “ధర్మ పరావతారుండగు ధర్మజునకు నధర్మమునందు మనసు దగులదు. ఆతఁడట్లపేక్షించుటకుఁ గారణాంతరమున్నది. ఒకానొక మునికన్యక దాను దనకర్మచశమున మగనిం బడయలేక, బహుకాలంబు కన్యాత్వముననుండి, తుదకు దనదౌర్భాగ్యమునకు నిర్వేదపడి శివునింగూర్చి ఘోర తపంబు చేసెను. అంతట మహేశ్వరుఁడు ప్రత్యక్షమయి, వరంబు గోరుమని పలుకఁగా, నప్పుడా కన్య ‘పతిబిక్షు సేయుఁడు, పతిబిక్షు సేయుఁడు’ అని యట్లయిదు మారులు వేఁడెను. ‘అట్లయినఁ బుష్కలస్థమునందు నీ కేవురు పతులగుదు’రని శివుండు వరంబిచ్చెను. ఆముని కన్యయే యిప్పుడీ ద్రౌపదిగాఁ బుట్టినది. కావున నిక్కన్యను బాండవుల కేవురకు నిచ్చి వివాహము చేయుము. ఇది మనముచేసిన పనిగాదు. దైవనిర్ణయము” అని పలికి ద్రౌపదరాజు నొడంబుఁబఁచెను.

అంత ద్రౌపదరాజు ద్రౌపదీవివాహం బెల్లియేయని చాటఁ బంచెను. అలంకరించిన ఘరం బలంకరించి నట్లే యుండెను. వచ్చిన జానపదులు తమ గ్రామంబు లకుఁబోక నిలిచిరి.

నగరులో నందఱును బ్రభాతవేళ లేచి తమతమ

పనులను ససంభ్రమమునఁ జేయుచుండిరి. ఒక శంపాంగి ద్రాపదికి జడయల్లిక విప్పి, సంపంగి నూనె యంటెను. ఒక ఘనవేణి తేట నులివెచ్చనీరును దనకుఁ గాంచన కలశంబులఁ గొందఁ అందీయఁగా, జలక మార్చెను. ఒక జలజపాణి చలువ దువ్వలువచేఁ దడియొత్తెను. ఒక పద్మగంధి ధూపంబు సంధించెను. ఒక నిపుణవతి నిడుద క్కొడయల్లెను. ఒక యుత్పలాక్షి కాటుకదీర్చెను. ఒక విశాలఫాల నొసటఁ జిత్రకంబులరచించెను. ఒక శుకవాణి చీనాంశుకము గట్టెను. కోకిలాదేవి పేటికం దెఱచి, మణిభూషణంబులఁ బశ్చరంబుల నందీయ, నొక లతాంగి యొడల ఘటించెను. ఒక పూఁబోడి కుసుమ మాలికలం దుఱుమునఁ దుటిమెను. అట్లు చెలులు ద్రాపదికి మంగళ స్నానాలంకారముల నొనరించి వివాహ మంటపమునకుఁ దోడ్కొనిపోవ సిక్పడిరి.

పాండవు లేవురును గృతమంగళ స్నానములు వరోచితవస్త్రాలంకారముల ధరించియుండిరి. పురోహితుఁడగు ధౌమ్యుఁడు, వివాహమండపమునకుఁబోవ వేళా యెనని నేరింపఁగా నందఱు నగరునుండితరలిరి. వెలుపట వివిధతూర్యారావములు సముద్రఘోషవలెఁ మ్రోగ సాగెను. పాండవులు భద్రగజంబుల నధిరోహించిరి. అంతఃపుర స్త్రీలు ద్రాపదితోడఁ బల్లకుల నారోహించిరి.

ద్రుపదుండు బంధుమిత్ర పురోహిత మంత్రి వర్గంబుతోఁ
బాదచారమున వెడలెను. ఇట్లు బయలువెడలిన
యుత్సవశ్రేణి వివాహమండపంబు చేరెను. అప్పుడు
ప్రాగ్దిశాకాంత వధూవరుల కారతిచేయనెత్తిన పసిండి
పశ్చిమమోయన సూర్యుడెట్టుగఁ దోచెను. అందఱు
నిండిన వివాహ మండపముగోనికిఁ జనిరి. అందొక్కెడ
వైణికుల వీణాస్వనంబులు చెలంగుచుండెను. మఱొ
క్కెడ వైణుకుల వేణునాదంబులు చెవులం దనుపు
చుండెను. ఇంకొక్కెడ గాయకుల మధుర గీతంబులు
విస్తరిల్లుచుండెను. ధౌమ్యుడు పాండవుల నేవురను
దోడ్కొని వివాహోచితములగు నుపకరణ ద్రవ్యంబులు
పఱచిన వివాహవేదికం గూర్చుండఁ బెట్టెను. ద్రుపద
రాజు ద్రాపదిం దోడితెచ్చి పెండ్లివీటమీఁద నిలిపెను.
ధౌమ్యుడు తొలుదొల్త నగ్రజుడగు ధర్మజునకు
ద్రాపదిని బాణిగ్రహణంబు చేయించెను. పిమ్మట
వరుసగా భీమార్జున నకుల సహదేవులకుఁ బాణిగ్రహ
ణంబు చేయించెను. అప్పుడు విప్రాశీర్వాదంబులు,
ముత్తైదువల శోభనగీతంబులు మొరసెను.

సు భ ద్రో ద్వా హ ము

అట్లు పాండవు లేవురు ద్రౌపదిని పెండ్లాడి ద్రుపదు పురంబున సకలభోగము లనుభవించుచు నొక్క-
యేడాది సుఖంబుండిరి. ఇట్లుండ దుర్యోధనునిచాకులు
వారిని గుఱుతించి, హస్తీపురంబునకుఁ జని, సుశ్ర్య
యంత్రంబు నేసిన బాహుబలాశ్వుఁడు పాండవమధ్యముఁ
డగు నద్దునుడనియు, రణమున శల్యకన్దుల పీచమడంచిన
యున్నతప్రతాపులు భీమాష్టునలె యనియుఁ బాండవు
లేవురును ద్రౌపదిని వివాహమయిననియు, దుర్యోధను
నకుఁ దెలియఁజెప్పిరి. దుర్యోధనుఁడు సకౌఘుఁడయి,
పుత్రమిత్రబాంధవబలసంపన్నుఁడగు ద్రుపదరాజునొడ్డఁ
బాండవు లున్నంతడనుక వారిని గెలుచుట యశక్యము
గావున, ద్రుపదుఁడు పాండవులను విడుచునట్లు చెయ
వలెననియు, గుంతీపుత్రులగు ధర్మజ భీమాష్టునలకును
మాద్రీతనయులగు నకులసహదేవులకును బరస్పర
విరోధంబు గలిగింపవలయుననియు, బాండవులను
ద్రౌపదియం దనురాగము లేని వారినిగాఁ జేయవలె
ననియు, మాయోపాయముల నద్దునుని యమపురి కనిపి

మిగిలిన వారిని బలహీనులనుగాఁ జేయవలెననియు యోజించిచుండెను. కర్ణున కీయుపాయంబు రుచింప దయ్యె. అతనికి విక్రమంబు ప్రయోగించి పాండవుల నాలమున గెలువవలెననియె కోరిక. కర్ణుడు తన యభిప్రాయమును ధృతరాష్ట్రునకు నెఱింగింప, నాతఁడు “అల్లు చేయుటయె మంచిది; కాని మతిమంతులతో విచారిము చేయుడ”మని నుడివి భీష్మద్రోణ విదుర కృపాశ్వత్థామాదులను రావించి వారికంతయు నెఱింగించెను. కాని, వాగు పాండవులతోడఁ బగబూనుట కొడంబడక “తండ్రి తాతలనుండి పరంపరగా వచ్చిన రాజ్యమునకు మీవలెనే వాగును నర్హులు కావున వారిని బిలిపించి, యధరాజ్యమును వారికిఁ బంచియిచ్చి, లక్కయింటి విషయమగు నపకీర్తిని బాపి కొనుటయె శ్రేయము,” అని యుపదేశించిరి. దానికి ధృతరాష్ట్రుఁడు సమ్మతించి, పాండవులను దోడితేర విదురుని బనిచెను.

విదురుఁడు దుఃపదు పురంబునకుఁ జనియెను. అప్పుడు కృష్ణుఁడును నందె యుండుట తటస్థించెను. కృష్ణ పాండవులసమక్షంబున ద్రుపదరాజునకుఁ దాను వచ్చిన కార్యము నివేదింపఁగాఁ బాండవుల కెల్లవేళల హితము దలంచు విదురునిరాక పాండవులకు శుభసూచకముగా నెఱింగి, ద్రుపదరాజు కృష్ణునుమతంబున వారి ప్రయాణ

మున కంగీకరించెను. పాండవులు, దుర్యోధనుని కృష్ణభగవానుని యనుమతిం బడసి, కుంతీ ద్రోహదీనహితముగా హస్తీపురంబునకుఁ బయనమయిరి. ద్రుపదరాజు గౌరవార్థము తన కొమారుడగు ధృష్టద్యుమ్నుని సముచిత సేనా సమేతముగా, వారివెంటఁ బంచెను.

అట హస్తీపురమున ధృతరాష్ట్రుఁడు పాండవుల రాకవిని, వికర్ణ చిత్రసేన ద్రోణ కృపాచార్యాదులను వారికెదురుగాఁ బంపెను. పాండవులు పౌరజనులు సంతస్థిల్ల, మహాత్మనవంబున హస్తీపురంబుఁ బ్రవేశించిరి. ఇట్లువచ్చి భీష్ముఁడు ధృతరాష్ట్రుఁడు మొదలుగాఁగల కురువృద్ధులకుఁ జాగిలిమొక్కి వాదీదీననలం బడసిరి. దుర్యోధనాదులతో నెప్పటివలె కలసి మెలసియుండి వినోదంబులఁ గాలంబు పుచ్చు మండిరి.

II

ఇట్లు కొంతకాలము గడచెను. అంత నొక్కనాడు సర్వలోకసాక్షీయగు కృష్ణభగవానుఁడు సాక్షిగాఁగ, భీష్మ విదుర ద్రోణ దుర్యోధనాదుల సమక్షమున, ధృతరాష్ట్రుఁడు పాండవుల కర్ణరాజ్యముగా ఖాండవ ప్రస్థము నిచ్చెను. పాండవులు కొంతకాలము ఖాండవ ప్రస్థమునఁ గాపుర ముండిరి.

కృష్ణునకుఁ బాండవులన్న మిక్కిలి యనురాగము. అతఁడు పాండవుల రాజ్యమునకుఁ దగిన రాజధాని యొకటి నిర్మింపఁబడుట యావశ్యకమని తలఁచి, తన యిచ్చను దేవేంద్రునకుఁ జెప్పఁగా, నతఁడు పురనిర్మాణ కుశలుండగు విశ్వకర్మను బనిచెను. అవిశ్వకర్మ యింద్రు పురమగు నమరావతీతో సమానమగు పురమును నిర్మించెను. ఆపురవరమునకు నింద్రప్రస్థమను పేరిడఁబడెను. దానిని గట్టుటయే తడవుగాఁగ ధర్మప్రభువగుధర్మరాజు పాలనమున నుండవలెనని యెంచి, దేశదేశముల జను లింద్రప్రస్థమునఁ గాపురముండ నచ్చిరి.

పురనిర్మాణముపూర్తయైనతోడనే, ధర్మరాజు యొక్క పట్టాభిషేక మహోత్సవము చాటింపఁబడెను. సకలదేశముల రాజులకును, బంధుమిత్రులకును నాహ్వాన పత్రికలు పంపఁబడెను.

రాజన్యలు, బంధుగులు, మిత్రులు వచ్చిరి. హస్తీ పురంబునుండి దుర్యోధనాదులు వచ్చిరి. కాంపిల్యము నుండి దుష్ప్రవాదులు విచ్చేసిరి. ద్వారకనుండి గదుఁడు, సాత్యకి, ప్రద్యుమ్నుఁడు లోనగు పురుషులును, సత్యభామ కేవలియున్నగు స్త్రీజనమును బిడ్డలతోడ సపరివారముగా పట్టాభిషేక దినమునకుఁ గొన్నిదినములు ముందుగా వచ్చియుండిరి. కృష్ణబలరాములు వీలులేమిచేరాలేదు.

ఈయాదవులకు నగరులో నొకభాగము విడిది గావించియుండిరి. వారి విడిది యర్జునుసౌధమునకు దాపలనె యుండెను. పట్టాభిషేక దినమునకుఁ బూర్వ రాత్రి యర్జునుఁడు తనమేడలోఁ జదువుచుఁ గూర్చుండి యుండగా సమీపమున నాటలపాటల ధ్వనులు వినఁ గలిగెను. ఆతఁడు దిగ్గునలేచి కిటికీనుండి తొంగిచూచెను. వెళ్ళుండు) రాజకన్యకలు గుమిగూడి పాడుచు నాడు చుండుటను దిలకించెను. వారియెదుటఁ గనకపీఠముమీద సమర్పించిన పువ్వులు, పసుపు, కుంకుమము, చందనము, వస్త్రము, వీనిచే నలంకరింపఁబడిన మన్మథుని చిత్రపటమును వీక్షించెను. ఆగుంపులో సత్యభామ మిత్రునిద లోనగు యాదవభామలను గనుఁగొని, వారా మేడమీఁద బండువెన్నలలో మన్మథపూజ నిర్వహించు టగా నెఱింగి, యావినోదములఁ గాంచుచు నిలఁబడెను. కన్నెలవయి దృష్టిసారించెను. అందొక కన్యాలలామ యాతనిదృష్టి నాకర్షించెను. ఆమె విగ్రహము పొడువును గాక, కుఱుచయుగాక, స్కూలమునుగాక, పలుచనయుఁగాక, మధ్యస్థితి వహించియుండెను. శృంగారరస మొలికెడి యామె ముఖభావము నాటి పండువెన్నెలవలెఁ గడు శాంతప్రసూర్ణము. నిమిషములై సోగలైన కన్నుల నుండి వెడలెడు వీక్షణములు కపటభావ శూన్యములు.

నాసికసమగ్రిమై చంపక సుమనదృశము. ఆసోయగఘ్రీని
యెవతెయొ యెఱుంగ నర్జునుని మన స్ఫురియాశు
చుండెను. బాలికల పరస్పర సంబోధనముల వలనను,
సంభాషణముల వలనను, నా పడుచుఁగన్న కృష్ణుని
చెలియలగు సుభద్రయని తెలిసెను. అర్జునుఁడాబిడను
జూచుట యిదియె మొదటిసారి. ఉదయమున గదుఁడు
వర్ణించిన యామె సోయగ మిప్పుడు లేలఁపునకువచ్చెను.
ఆమె సుభద్రయని విన్నదాదిగ నామెపైనఁ దృప్తులు
గ్రుమ్మరించుచుండెను. అంతఁగొంతసేఁటికి మన్నధవూజ
ముగిసెను. బాలిక లాటలఁ బాటలఁ జాలించిరి.
సత్యభామాదులు ముందు నడువగా నందఱు సేడదిగిరి.
అర్జునుఁడువచ్చి దంతపు మంచముమీఁద హంసతూలికా
తల్పముపైనఁ బరుండెను. ఆతనికిఁ ద్వరగా నిద్రపట్టలేదు.
సుభద్రాసురుచిరరూప మాతని మనోవీధి సర్తనము
చేయుచుండెను. ఆ లావణ్యవతి తనకు లభ్యపడునో
పడదోయని వితర్కింపఁ జొచ్చెను. అట్లు వితర్కించు
చుండ నాతనికన్నులుమూతవడియెను. నిద్రవచ్చెను.

III

నాడు ధర్మజు పట్టాభిషేక మహోత్సవము.
నానావిధవాద్యఘోష భూసభాంతరాళములఁ బూరిటిలై.

ఇంద్రప్రస్థపుర మీనెనో యన, జను లెల్లకడల
 మూఁగియుండిరి. పురమధ్యమందలి విశాలములగు
 మైదానములలో నసంఖ్యాకము లయిన తెల్లని పటకుటీ
 రములు వెలుఁగొందుచుండెను. కమనీయ తోరణాలం
 కృతములయిన శిబిరములందు విడిసిన రాజులు, సామం
 తులు, శ్రీమంతులు తమ తమ పరివారముతోఁ బట్టాభి
 షేక మండపమునకుఁ దరలి యబఁజేరిరి. భీమార్జున
 నకుల సహదేవు లుత్తమఘోష్ట్యాణములెక్కి పెంటరా,
 నాయధులగు యుద్ధభటులుగలసికొలువ, వివిధతూర్యా
 రావంబులు మొరయ, వందిబృందము స్తోత్ర పాఠములఁ
 బఠింప, మాగధస్తోమము వంశవీర్యాదులఁ బొగడఁ,
 బ్రజల జయజయ శబ్దంబులు బోరుకొనంగ, ధర్మరాజు
 భద్రగజమారోహించి పట్టాభిషేక మండపమున కరుదెం
 చెను. పాండవుల యాచార్యుఁడు ధౌమ్యుఁడు, గంగా
 తోయముల ధర్మజున కభిషేకము గావించి, యాతని
 మూఁథము మీఁద సమంత్రముగాఁ గిరీటముంచెను.
 అప్పుడు సభాసదులు నిలబడి జయజయ ధ్వనుల
 నేకగ్రీవముగాఁ బలికిరి. భూసురు లాశీర్వదించిరి.
 ధర్మదేవతాపరావతారుడగు ధర్మరాజు తనకుఁ
 జరకాల మొడయుడగుటకుఁ బ్రజలు కీర్తించిరి.

మాపున నూరేగింపు వెడలెను. ఉత్సవశ్రేణి

కగ్రీభాగమున ధర్మరాజు గూరుచున్న రథ ముండెను. అర్జునుడు సారథ్యంబు చేయుచుండెను. భీమ నకుల సహదేవులు ఛత్ర చామరములఁ బట్టకొని పార్శ్వంబుల నిలిచి యుండిరి. ఆ రథమునకు సంగారపర్వుఁ డొసఁగిన దేవగంధర్వ తురగములు గట్టియుండిరి. దాని వెనుక ద్రుపదమహారాజును, దుర్యోధనుఁడును శ్రేష్ఠములగు గుఱ్ఱములెక్కి జోడుగ వచ్చుచుండిరి. వారి పిఱుఁద దుశ్శాసనాదు లుండిరి. సామంతరాజులు వారి ననుగమించుచుండిరి. ఈ యూరేగింపు జనతరంగములతో ఘూర్ణిల్లి యిసుకచల్లిన రాలని చందమున నుండెను. వివిధవాద్యఘోష దిగ్గజములఁ జెవుడుపఱచుచుండెనోయన మోఁగుచుండెను. స్త్రీజనంబులు చిత్రవిచిత్రాంబరముల ధరియించి మిఁదలమీఁద, మేడలమీఁద నుష్పగలమీఁదఁ, జంద్రశాలలమీఁదఁ గిక్కిరిసి యుండి, రథము తమ్ము సమీపింపఁగా హస్తములందలి కంకణంబులు కేంకారముల నీన రాజులై బుష్పములు వైచుచుండిరి. సత్యభామయు సుభద్రయు నుండు మేడకు సరిగా రథమువచ్చి నిలువఁగా వారును బుష్పములు చల్లిరి. ద్వారకకుఁ బొండ్లవులు రాకపోవుటచేత, సుభద్ర వారినిజూచి యెఱుఁగదు. కావున నామె సారిఫని జూపుచు నాతేజోవంతుడెవరని సత్యభామను నడుగఁగా

నామె పంచ పాండవులను వివక్షచేసి చెప్పెను. అంతలో రథముకదలి దాటిపోయెను, సత్యభామయు సుభద్రయు నింటిలోనికిఁ జనిరి

అస్తునుని దర్శించినది మొదలు సుభద్రకుఁ జిత్త స్వాస్థ్యములేదు. ఆమె తిలపున నేమేమో యూహలు పాటుచుండెను. అస్తునుని విషయమంతయు సత్యభామను నడిగి తెలిసికొనెను. పాండవు లేవునకును చాక్షుడి యొక్కతెయ్ భార్యయగుటచేతి, నామె యొక్కొక్క యొద్ద నొక్కొక్క సంవత్సరము కాలము క్రమముగా నుండున స్త్రీర్పాలు చేసికొనిననియు, వారామెయందలి తమ సమయము నాలోచించుకొని వేఱుభామల వివాహ మగుచున్నారనియు, ధర్మరాజును భీముడును వేఱుభామల వివాహమాడిననియు, అస్తునునకుఁ బెండ్లి కావలసియున్నదనియు విన్నదయి, సుభద్ర యర్జును నందె మోహము నిలిపెను. “మోహము నిర్మలమును ధృఢమును, నిశ్చలమును నగునేని, యార్యాపహాదేవి యర్జునునికే భార్యగా నన్నునిచ్చుగాక” యని యామె యీశ్వరుని హృదయమునఁ బ్రార్థించెను.

పట్టాభిషేకమహోత్సవమునకు వచ్చిన వారందఱును దమతమ దేశములకుఁ బోయిరి.

IV

దుర్యోధన దుశ్శాసన కర్తృ శకునులు కడుదుష్టులు. వారికి దుష్టచతుష్టయ మనిపేరు. వారనపరాధులగు పాండవుల కెప్పుడును నపకారమునె చింతించుచుందురు. పాండవులను జంపనెంచి లక్కయింటి కగ్ని పెట్టిరి; విషభోజనం బిడిరి; కాని దైవానుగ్రహమువలన వారికెట్టిముప్పును గలుగ లేదు. ధర్మజ పట్టాభిషేక మయినది మొదలుగా దుర్యోధనాదులకు నీర్వహెచ్చెను. పాండవులను హింసించి, వారి రాజ్యముగొని, లోక మపాండవముగఁ జేయవలయు ననియె వారి దుశ్చింత. ఇందులకై వారు మఱెన్నో కపటోపాయముల బన్నిచు వచ్చిరి.

ద్రౌపది పాండవు లేవురిలో దన సమయాను సారముగా నొక్కనితోడ నేకాంతమున నుండునప్పుడు చూచినవా రొకసంవత్సరము తీర్థయాత్ర పోవలె ననియుఁ బాండవు లొడంబడిక చేసికొనియుండిరి. దుర్యోధనాదు లీయొడంబడికను దెలిసిన వారగుట చేతఁ దనూలమున బాండవులను వేలుచేయ నెంచిరి. ఒక్కనాడు ద్రౌపదీ సహితుడై ధర్మరా జాయుధ శాలలో నేకాంతమున నుండఁగా, దుర్యోధనాదులచేఁ బంపబడినమనుష్యు లొక బ్రాహ్మణుని గోవులను

దొంగిలికొని పోయిరి. ఆ బ్రాహ్మణుఁ డాత్తనాదము చేయుచు నాకోశించుచు నగరుసమీపమునకు వచ్చెను. ద్రాపదీ సమేతుఁడయి ధర్మరాజు యుద్ధశాలయందుండుటచే నక్కడకుఁ బోఁగూడదని తెలిసియు, బ్రాహ్మణుని యాత్తనాదము విని బాలిగొన్నవాఁడయి, యజ్ఞనుఁడు ధనుస్సుదేర నాయుధాగారములోనికిఁజని, దానిందెచ్చి ముచ్చుల వెన్నంటి వారిని వధించి బ్రాహ్మణుని గోధనమును దెచ్చియిచ్చెను.

ఆ మఱువాఁడు కుంతీగృహమునఁ, గుఱియు, ధర్మరాజును నట్టనుని వివాహ విషయమై మాటలాడుచుండిరి. కుంతి, సుభద్రను కొన్నిదినముల క్రిందటనే చూచినదిగాన, నామె యాకన్నియ గుణరూప సంపదలను ధర్మరాజు ముందర వర్ణించి, సుభద్రయే యజ్ఞనునకుఁ దగిన వధువని చెప్పెను. ధర్మరాజుమెకోరికకు సంతసిల్లి “సుభద్ర నామనసునకు నాఁడేవచ్చెను. కాని బలరామ కృష్ణుల యిష్టమెట్లున్నదో! కృష్ణుఁడు మనకుఁ బ్రీతి కూలముగ వర్తింపఁడుగాని, బలరాముఁ డనుకూలించుటయే దుర్లభము. బలరామునకు నుర్యోధనుని మీఁద దృష్టియఁబు. సుభద్ర పెండ్లివిషయమయి దుర్యోధన బలరాములకు నుత్తర సత్యుత్తరములును జరుగుచున్నవఁట” అని పలికెను.

ఇట్లు వారిరువురు మాటలాడుచుండగాఁ దైర్ఘ్యకు వేషముతో నర్జునుఁడుప్రవేశించి తల్లికి నన్నకు బ్రణమిల్లె. తల్లి, తైర్ఘ్యకు వేషమున నన్నకుమారునిఁ గాంచి, యట్టి వేషధారణమునకుఁ గారణమడిగెను. అందుల కరునుడు, ముందునాటిరాత్రి యొకానొక బ్రాహ్మణుని గోధనము దొంగలు దొంగిలికొని పోవుచుండఁగా నాతఁడు మొఱ లిడెననియు, నదివిని ధనుస్సుతేర నాయుధశాలకుఁ దానుజోయినపుడు, అందు నేకాంత ముననున్న ప్రాపదీ ధర్మజులు గనఁబడిరనియు, దమ ప్రమాణము ప్రకారము పండ్లెండు నెలలు తీర్థయాత్ర సలుప నిశ్చయించి తమ యనుజ్ఞ వేడవచ్చినట్లును తెప్పెను. గోబ్రాహ్మణ రక్షణార్థమై చేసిన పని నిర్దోషము గావునఁ బ్రాయశ్చిత్తము పెట్టుకోవలసిన పనిలేదని ధర్మరాజెంతచెప్పినను వి న క యర్జునుఁ డిట్లనియె; “ధర్మము చేయనెంచి యటకు నేవచ్చినను, నారాకవలన వేఱొకధర్మమునకు హనిగలిగినది కాన, సధర్మమని ధర్మజులు దలఁపరు. నేను జేసినది యధర్మము గాదనుకొన్నను, మన ప్రమాణధర్మమునకు హని గలిగించినది గావున నది ధర్మమనరాదు. లోకులు సత్యాసత్య విమర్శనము చేయరు. నేను నిష్కలుషమగు మనస్సుతో నటకువచ్చినది నిజమే, కాని నామనశ్శుద్ధి

లోక మెట్లుంటుండును? లోకులు కాకులనిగదా చెప్పుదురు. కాఁబట్టి లోకాపవాదమును బోగొట్టుకొనుటకై న నేను సాంవత్సరికవ్రతము సలుపు టావశ్యకము. నాకు సెల వనుగ్రహింపవలయును ”

ధర్మరాజును గుంతియు నాతని పట్టుదలం జూచి యెంతో మనఃశ్లేషమున విధిలేక సన్నుతయొనంగ వలసిన వారయిరి. అర్జునుఁడు కొందఱ బ్రాహ్మణులను విద్వాంసులను సహాయులఁగాఁగొని తీర్థయాత్ర వెడలెను.

V

అర్జును డింద్రప్రస్థపురము వీడ్కొని యాయా తీర్థముల సేవసేయుచు ముసీవ్వరుల వలన బ్రాహ్మణుల వలనఁ బుణ్యకథలు వినుచు గంగానదిని సేవింపవచ్చెను. అందు నిత్యమును స్నానముచేసి, దాని యొడ్డున హోమముచేయుచుఁ గొన్నిదినము లుండఁగా, నొక్క నాఁటిరాత్రి గాఢనిద్రఁజేయు సమయంబున గొందఱు మ్రుచ్చులేతెంచి యాతని గంగలోఁ బడద్రోసి పాటి పోయిరి. అప్పుడులూపియను నాగకన్య యాతని చెక్కు చెమర్చుకుండ, నిద్రాభంగము సయితము గలుగకుండ, నాగలోకములోని భోగవతీ పురమునందిలి తన శయ్యా గృహమునకు నెత్తుకొనిపోయి తన శయ్యాతలముపైఁ

బరుండఁబెట్టికొని, తద్రూపామృతపానమున దనకన్నులను
 సనిమిషత్వము నొందించుచుండెను. అంత నుదయమున
 నర్జునుడు నిద్రలేచి విస్మితుడయి నలుదిక్కులు చూచి
 వెన్నెనున్న లతాంగిని గనుగొని “నీవెవ్వతెవు? ఇదే
 లోకము? ఏపురము? ఇదెవ్వరి గృహము? నేనిటు క్షల్లు
 వచ్చితి”నని యడుగఁగా “నేనులూపియను నాగకన్య
 కను. ఇది నాగలోకము, భోగవతీపురము. ఈగృహంబు
 నాయది. నేను గంగా సరిస్థిటమున వెన్నెలలో విహ
 రించు చుండగా మిత్రులఁబోలె గొండరు, పరుండియున్న
 నిన్ను సమీపించి, నీవు గాఢనిద్రలో నుంటఁగాంచి,
 నిన్ను గంగలోఁ బడఁద్రోసిపోయిరి. నేనదిచూచి బాలి
 పడి యాపదయందు మునిగియున్న నిన్నుఁ దరిచేర్చితి”
 నని బదులు చెప్పెను. “నీ చేసిన మేలునకు నిన్ను స్మరించు
 వాఁడ. నీకు శుభమగుగాక. నామిత్రులు నాకై వెదికు
 చుందురు. నన్ను వారింగలుపుము” అని యాతఁడు
 వేడెను. “నిన్ను వారింగలప నీ వారలున్నారు. ఓ
 మోహనాంగా! నీపై మరులుగొని యున్నదానను.
 నన్ను ధన్యం జేయుము” అని యలూపి సిగ్గునఁబలికెను.
 అదివిని యర్జునుడు “నేను ద్వాదశ మాసికవృతము
 సలుపుచున్నాఁడను. నిన్నుఁ బరిణయ మిష్పడు
 కాఁజాల”నని యెంతచెప్పినను వినక, యలూపి ప్రాణ

త్యాగము చేసికొనఁ బ్రయత్నించెను. అర్జునుఁ డది వారింది ప్రీహత్యాపాతకము తనకుఁ గలుగునని జంకి తుట్టతుడ కామెను బరిణయమాయెను. భోగవతీపురమునఁ గొన్నా ళ్ళిష్టోపభోగము లనుభవించుచు నుండి, పరపడి నాగలోకము వెలువడి, తన్ను వెదకుచునుండు సహచరులం గలసికొని వారికి జరిగిన వృత్తాంతమంతయు నివేదించెను.

అనంతర మర్జునుఁడు సహచరులతోడ ననేకక్షేత్రముల దర్శించెను. ఒక్కనాఁడు సముద్రతీరమునంగల తీర్థంబు లాడుచుఁబోయి, సౌభద్రమును తీర్థము గాంచెను. అక్కడ నాతని రాకకై నేచియుండిన వేటిరువురు బ్రాహ్మణు లర్జునునిఁజూచి, “ఓరాజనందనా! సర్వతీర్థముల నేవింపఁ గలిగితిమి. కాని యిందుండు నైదు తీర్థములు మావంటి దుర్బలులకుఁ జొర సశక్యముగా నున్నవి. మాకందు స్నానముచేయించి పుణ్యము గట్టుకొమ్ము” అని వేడిరి. అర్జునునోటినుండి బదులుమాట వెడలక మునుపె వెంటవచ్చిన బ్రాహ్మణు లిట్లు పలికిరి. “రాకుమారా! వారికి వాస్తానము చేయకుము. ఇవి తీర్థమాడఁ దగినవిగావు. వీనియందు మొసళ్ళున్నవి.” అనిఁగా విని యర్జునుఁడు సర్వతీర్థముల నేవింపవచ్చిన నేనీతీర్థముల స్నానమాడకయుండరాదు.

నేను ముందుగా దీర్ఘమాడి, యటుపిమ్మట సీబాహ్మణుల కోరిక తీర్చెద"నని, సౌభద్ర తీర్థము నందఱతో సమీపించెను. అర్జునుడు సీశ్యలోగాలిడి దిగియు దిగకమునుపె, మొసలి యాతనిలాగజొచ్చెను. దానితో నతఁడు పోరాడుచుండ, నాయరువురు విఫ్రాలు సాయ పడెదమనిపలికి, యర్జునుని సమీపించి, యాతని సీశ్యలో బడఁద్రోసి మాయమయిరి. వెంటనచ్చిన బ్రాహ్మణులు తీర్చపడి చూచుచుండ నర్జునుఁడు మొసలినిబట్టియూడ్చి గట్టునకుఁ బాటవై చెను. అది చక్కనిజన్మనియయ్యెను. అదిచూచి యర్జునుఁ డద్భుతపడి యాధామను డన యుదంతముఁ జెప్పమని యడుగఁగా నామె "నేనొక యప్సరసను. నాచేలికఁజైలు నలుగురు నానలెనె యీ తీర్థములందు మొసళ్ళయి యున్నవారు. మేమేవురము నొక ఋషి శాపముచేత నిస్సంతిమి" అని పలికెను. అనంతర మర్జునుఁ డాయప్సరస చెప్పిన నలువురకును శాపవిమోచనము గావించి, మణిపూర పురమునకు మరలెను.

అందుండి గోకర్ణమునకుఁజని, పడమటిసముద్రతీర మందలి ప్రభాస తీర్థమును సేవించి, యక్కడకు ద్వార కావతి సమీపమని వినెను. అంత దూరమువచ్చి ద్వార కాధీశుఁడగు కృష్ణుని జూడకపోవుట మర్యాదగాదనియు,

అక్కడకుఁ జనినఁ దనమనోహరిణియును సుభద్రా పున
స్సూదర్శనము లభించుననియు నూహించి, యద్భుతుఁడు
ద్వారకావతికిఁ బోవ నిశ్చయించెను. ఆ పురమున
నితరులు తన్నెఱుంగకుండ నుండవలెననియుఁ యాద
పులు యతులయం దతిభక్తిగలవారనియుఁ దలపోసి,
అప్పటికి సాంవత్సరిక వ్రతము ముగిసి యుండఁబట్టి,
కృతకసన్నాహుని వేషమునుధరించి, కృత్యనిధానించుచు
ద్వారకాపురము చేరువనుండు వైవతికాక్రికిఁ బోయెను.

VI

సౌభద్రతీర్థమున న్నన్ను న్నల్లద్రోసి పారిపోయిన
వారు దుర్యోధనాదులపంపున వచ్చిన మాయబ్రాహ్మ
ణులు. వారు హస్తినాపురమునకుఁ జని దుర్యోధనాదులఁ
జూచి యిట్లునిరి. “దేవరవారికి జయమగుఁగాక. మేము
గంగాకూలమునఁ బరున్న యన్జనుని గంగం ద్రోసితిమి.
కాని యతఁడొక స్త్రీచే రక్షితుఁడయ్యె. చావఁడాయె
గదాయని యాతని వెంబడించి, యుగ్రగ్రాహశ్రమిగు
సౌభద్రంబను తీరమునఁ దీర్థమాడునట్లు చేసితిమి.
ఆతఁడు తీరమాడ నందుదిగఁగా మొసలాతనిఁ బట్టెను.
దానితో నతఁడు సెనఁగులాడుచుండఁగా నాతనిని
లోనికిఁ బడఁద్రోసితిమి. ఆతఁడు మృతుఁడయినాడు,

ఇది నిక్కము.” అన విని దుర్యోధనుడు, దుశ్శాసనుడు శకుని, హృష్టహృదయు లయిరి. దుర్యోధనుడు తన కంఠాభరణముఁదీసి యాభోయల కిచ్చెను. వారు సంతుష్టాంతరంగులయి వెడలిపోయిరి.

అర్జునుడు మరణించె నన్నవార్త కర్ణునకు దుఃఖ ప్రదముగా నుండెను. అశేష బాహుబల యుతుఁడును, విఖ్యాతపరాక్రముఁడును నగు నరునితోఁబోరి లోకైక వీరుఁడను కీర్తిని గాంక్షించినట్టి నేను నాతనివలెనె యొక మూలఁబడి చావవలసి వచ్చెఁగదా యని కర్ణుడు చింతించుచుండెను.

సుభద్ర పెద్దయన్నయగు బలరామునకు, సుభద్రను దుర్యోధనున కీవలెననియె కోరిక. దుర్యోధన బలరాములకు సుభద్రా వివాహవిషయమై యుత్తర పౌత్ర్య స్తరములు బహుకాలముగా జరుగుచుండెను. ఇప్పుడు సుభద్రా వివాహముహూర్తము నిశ్చయింపఁ బడిన దనియు, బంధుమిత్ర పరివారముతో రావలెననియు బలరామునొద్దనుండి దుర్యోధనునకు శుభలేఖ వచ్చెను. అందఱును సంతోషపడి ద్వారకానగర ప్రయాణమునకు సంసిద్ధులగు చుండిరి.

VII

రైవతకాద్రి యొక రమ్యమగు చిన్నపర్వతము. దాని యగ్రభాగమున సమప్రదేశమునఁ జరిమిత గృహములుగల యొక సుందరమయిన యూరు గలదు. ఆయూరి మధ్యభాగమున నెత్తుమీఁద విశాలప్రదేశమున నొక దేవళము గలదు. ఆ దేవళమున కనలేదూరిమునఁ బ్రశాంతమై, మునిజనవాస యోగ్యమైన గుహ యొందు గలదు. ఇట్టి గుహ లాపర్వతమున నక్కడక్కడ ననేకములు గలవు. ఆకొండ మూడు పార్శ్వము లందును వృక్షచ్ఛాయావిస్తారితములగు సోపానములు గలవు. అండలి సాను ప్రదేశములు పుష్పితలతాసమాశ్రిత నానావిధ ఫలవృక్ష సంక్లిష్టములగు వనములుగలిగి మనోహరముగ నుండును. తియ్యనయి జహ్నుకిపగు శుద్ధజలముగలిగి యర్ధములవలె మెఱయు చుండు చిన్నని తటాకము లక్కడ లెక్కకు మీఱియుండును.

కాషాయ వస్త్రములు ధరించిన యర్జునుడు రైవతకాద్రి చేరు నప్పటికి జాము ప్రొద్దొక్కి యుండెను. అతఁడునచ్చి కొండమీఁది దేవళము సమీపమందలి గుహలో విడిదిచేసి నిష్క్రమిం గూర్చుండి యుండెను. కొండమీఁది గ్రామమువా రాయతీశ్వరుని రాకనుజెలిసి, యాతనికి భిక్షయొసంగిరి. పదంపడి సర్వతీర్థాభిగమనంబు

చేసిన యతీంద్రుఁ డొక్కరుఁడు నైవతకాద్రికిఁ జనుదెంచినాఁడను వార్త కృష్ణునకు శ్రుతపఱచిరి. అది విని కృష్ణుఁ డాయతీశ్వరుఁడు పాండవ మధ్యముండగు సన్నునుఁడు కాఁడలంచి, యారాత్రియే నైవతకాద్రికి నొంటరిగఁ జని యాతనిం గాంచెను. వార లిరువురు కుశలప్రశ్న పూర్వకమయిన యన్యోన్య ప్రయసంభాషణ ముల నారేయి గడపిరి. కృష్ణుఁడు వేకువజామున నగరు నకుఁ జని మఱునాఁడు నైవతకమహోత్సవ మని యప్పుడ చాటఁ బంచెను.

ఆ మఱునాటి ప్రభాత సమయమునఁ గొండ మీఁది దేవళమున మోగెను వివిధ వాద్యధ్వనులు ద్వారకాపుర జనులను నిద్రనుండి మేలుకొలిపెను. స్త్రీ పురుషులు, బాలికాగలకులు నందఱు మజ్జరం బులు గావించి, తమతమ యుత్సవవస్త్రములు ధరియించి, ప్రసూనప్రకరములు, ఫల ప్రచయములు, పూజా ద్రవ్యములు లోనుగాఁగల యోగ్యవస్తువుల విస్తరిల్లిన పైడి పల్లెరములు గేల నిడుకొని, గుంపులు గుంపులుగాఁ గొండ నెక్కసాగిరి. రుక్మిణీసత్యభామాదులు పల్లకులెక్కి తోడరా, బలరాముఁడు, కృష్ణుఁడు, సాత్యకి, సారణుఁడు, అశ్వమేధుఁడు, పృథ్వీముఖుఁడు మొదలగు యాదవశ్రేష్ఠులు హయాహుధులయి పర్వత మెక్కిరి.

జన సందోహములచేఁ బరివృతమగు నప్పర్వతము రమ్యా
కృతఁదాల్చెను. ఆలయములోని యీశ్వరు సందర్శించిన
జనసమూహము యతీశ్వరునర్చనార్థమై గుహయందు
మూఁగియుండెను. బలరాముఁ డయ్యతీశ్వరుని విషయ మై
విని, యందతాతని సందర్శించుట యుచితమని తలపోసి,
కృష్ణుననుమతి యడుగఁగా నాతఁడందులకు సంతోషమున
సమ్మతించెను. దారితొలఁగింపఁజెను. యాదవులందఱు
యతీశ్వరునకుఁ బుష్పఫలాదులు సమర్పించి ప్రణామిల్లి,
తగురీతి బహూకరించిరి. సుభద్ర మొక్కినపు
డాయత్రందుఁగి డామెపై బఱచిన మోహవలోకనములఁ
బట్టి, యర్జునుఁ డామెయందు బద్ధానురాగుఁడయి
యుండునట్లు కృష్ణుఁడు గ్రహించెను. పిదప సర్వతీర్థముల
మహిమములను, దత్సేనా ఫలములను నాతఁడుచెప్పఁగా
విని యందఱు సంతసిల్లిరి. అంతబలరాముఁడు భక్తితత్ప
రుఁడై “మాభాగ్యవశమున స్వాములవారినిఁ జూడఁగలి
గితిమి; ఈవర్షాకాలమున ద్వారవతి యందుండి చాతు
ర్మాస్యముఁగడపి మమ్మఁ గృతార్థులం జేయ వలయు”
నని ప్రార్థించెను. అర్జునయతీ యందుల కంగీకరించెను.
యాదవు లాకృతకసన్నాసిని సందలమునఁ గూర్చుండఁ
బెట్టి యతిగౌరవంబునఁ దోడ్కొని చనిరి.

VIII

ఇట్లు తోడితెచ్చిన కృతకయతియగు కర్జునుని సుభద్రామండిరోద్యానమందలి లతాభవనమున విడియించి, యాతని పరిచర్యకయి సుభద్రను నియమించిరి. సుభద్ర యాతనిఁ జూచినకొలఁది నాతఁ డర్జునుఁడయి యుండునా యని సంశయాకలిత హృదయమై పరిచర్యఁ గడుఁ బ్రీతితోఁ జేయచుండెను. సుండిరి సాన్నిధ్యమతనికిఁ బరమానందప్రదముగా నుండెను.

యతిరాజు తన్నుఁ బ్రసన్నతతోఁ జూచట యెఱిగి, సుభద్ర యొకనాఁడాతని సమీపించి, యోరనిలుచుండి, “స్వాములవానికి ధ్యానభంగము గాదేని కొన్ని సంగతుల నడుగఁదలచి యన్నదాసను. మీస సకల తీర్థసేవనము గావించి యున్నారనియు, అట్లు పురంబుల విడిచి యున్నారనియు, సమస్త రాజవర్జులకు నెఱుంగుదు రనియు, గర్భాకర్ణి వినియున్నదాసను. ఇంద్రప్రస్థ పురమునకుఁ బోయియుంటిరా? పాండవులందు సుఖమున నున్నారా? తీర్థయాత్ర వెడలిన యర్జునుఁడు మరలి వచ్చెనా?” యని సాహించి యడిగెను. అందున కర్జునుఁడు, “ఇంద్రప్రస్థ పురమున నందఱకుఁ గుశలము. సుందరీ! నేనే యర్జునుఁడను. నిన్ను మోహించి, నీకరగ్రహణ మజేయి, యీరూపమున నీయొద్దకు వచ్చి

నాఁడ. ధ్యానము పేరు చెప్పి నీమనోహర రూపమునే తలపోయుచుందును. ఓమనోహరిణీ! క్షత్రియోచితమగు గాంధర్వమున నన్నఁ బఠిణయమగుము” అనియెను. అది విని సుభద్ర సిగ్గునఁ దలనంచుకొని, “నన్న సంగఁ దగినవా రిక్కడనే యున్నవారు. వారలె మన మనోగతమునఁజింగి పెండ్లి చేయుదురు. అని పలికి యంతఃపురమునకుఁ జనియెను.

యతి రూపమున నున్న యాతఁడెప్పుడుఁ డని బలరామాదులకుఁ దక్కుఁ దక్కిన వృక్షయాదవులకును దెలిసెను. వారందఱు సుభద్రకుఁ దగిన వరుఁడింట నున్నాఁడని లోలోన సంతోషపడుచుండీరి.

IX

దుర్యోధనాదులు పెండ్లినాటి యుదయమున జాముప్రొద్దన ద్వారకాపురి కు త్తరముననుండుతోటలో సపరివారముగా విడిసిరి. వియ్యంకులకు నెదురుకో లొసంగి వారిని దోడితెచ్చుటకు బలరామాదులు సిద్ధపడి యతీంద్రుని సెలవుగైకొనిపోవఁ బర్వతాలకు నచ్చిరి. బలరాముఁడాతనితో నాఁడు సుభద్రా వివాహమనియు, వరుఁడు దుర్యోధనుఁడనియు, ఆతఁడువచ్చి యూరి వెలుపట తోటలో దిగియున్నాఁడనియు, ఆతని నెదురు

కొనఁ బోవలయుననియుఁజెప్పి, మునియనుష్ఠ వేడఁగా నాతఁడందుల కియ్యకొనెను. అందఱు వాద్యఘోషతోఁ దరలిరి. కృష్ణు డింటిలోనుండు దేవకీ వసుదేవులకును రుక్మిణి సత్యభామలకును సుభద్రాస్థుల వివాహము జరుగునట్లులేర్పాటుచేసి, తానేమియు నెఱుంగనివానివలె బలరాముని వెంటనుండెను.

సుభద్రను ఒకణయమగుటకు దుర్యోధనుఁడువచ్చి నాడన్న వార్తవిన్న యల్లనుఁడు పరిపరి విధముల యోజింప సాగెను. ఒకసారి క్షేవసమైన కలికిం బాట విడిచితిఁగదా యని యుడుకును. ఒకసారి గాంధర్వ వివాహమున కొడంబడక పోయిన సుభద్రను విచార హీనురాలని నిందించును. ఇంకొకసారి సుభద్రను బలాత్కారమునఁ గొనిపోదునా యని యూహించును. మఱియొకసారి దేవకీ వసుదేవుల పాదములమీఁదఁబడి నానిజమైనస్థితి నెఱింగించి కన్యకాదానముచేయ వేడు దునాయని తలపోయును.

అక్కడ సుభద్రయు మిక్కిలి ఖిన్నరాలయి యుండెను. దుర్యోధనునకుఁ దానెఁబడునన్న సంగతి తెలంపునవచ్చినపు డామెకుఁ బ్రాణములె తమస్థానములు విడిచినట్లుండును. “అయ్యో! ఎంత వివేకశూన్యన! ఆ రాజకుమారుడే క్షత్రియోచితమగు గాంధర్వమున

నన్నుఁ బరిణయమగుదు నన్నను నందుల కొడంబడక
 'సన్నాసంగఁ బెన్దలున్నారు. వారెరింగి పెండ్లిచేయుదు'
 రనిపలికి యెంత నిర్భాగ్యురాల వైతిని. పురాకృత కర్మ
 ఫలానుసారముగ బుద్ధిపొడముచుండును. అన్నా! బల
 రామా! కాకి ముక్కునకుఁ దొండ పండు గట్టునట్టు
 లాసీచుండగు దుర్యోధనునకు నన్నేల కట్టఁజూచెదవు?
 అన్నా! కృష్ణా! నీవర్జునునకుఁ గడుఁ గూర్చునుటఁదివని
 కదా ప్రిసిద్ధి. అర్జునుని నన్నుఁగూర్చి మమ్ముగృతాంధులఁ
 జేయుము," అని తన మందిరమున సుభద్రా మిక్కిలి
 వందురు చుండెను.

అంతసత్యభామ యక్కడకువచ్చి యామెచెవిలో
 నేనో నుడివెను. ఆమె ముఖము వికాస మండెను.
 ఇరువురు నా చోటువిడిచి పోయిరి. దేవకీ రుక్మిణీ సత్య
 భామలు సుభద్రాకు మంగళస్నానముచేయించి మణిభూ
 షణంబులు రుచిరాంబరములుఁ దొడిగిరి. అనంతరము
 దేవకీవసుదేవులును రుక్మిణీ సత్యభామలును వస్త్రాభర
 ణంబులు, ఫలపుష్పంబులు, మంగళ ద్రవ్యములుఁగల
 బంగరు పశ్చరంబులు గొని సుభద్రాతోడ నర్జును
 లతామందిరమునకుఁజని యాతనిముందర వాని నుంచెరి.
 అర్జునుఁడు శుభము కానున్నదని తలపోయుచుండెను.
 అంతట వసుదేవుఁడు సుభద్రను ముందిడుకొని ముందరికి

నడచివచ్చి “అర్జునా! మీ యుభయుల మనస్సెఱింగిన వారము. ఈవస్త్రాభరణంబులు ధరించి నీనిజమైనరూపమున నీ కన్యం బరిగ్రహింపుము” అని నుడువ నాతఁడు సంతోషపులకిత గాత్రుడయ్య నూరకుండెను. మరల వసుదేవుడు “విజయా! ఆలస్యము చేయనేల?” అని పలికెను. ఇంకఁ దడవుచేసినఁ గార్యము కాదనితలచి యర్జునుడు వస్త్రాదికములు దొడిగికొనెను. సుభద్ర యాతని కంఠమునఁ బుష్పమాలను గీలించి యవనత శిరస్సుయయ్యెను. అర్జునుడు సుభద్ర పాణిగ్రహించెను. దేవకీ కుక్కిణీ సత్యభామలు మణిదీపములు నివాళించిరి. పిదప వసుదేవుఁ డర్జునునితో “అల్లుడా! అయుధములతో నిండిన రథము వాకిట సిద్ధముగా నున్నది. సుభద్రా ద్వితీయుండవై, బాహులంబు తోడుగ, భద్రముగ నింద్రప్రోష్ఠమునకుఁ బ్రయాణమగుము. పునర్దిర్భవము శ్రీఘికాలమున నగును” అని పలికెను. అర్జునుడు దేవకీ వసుదేవులకుఁ బ్రణమిల్లెను. సుభద్ర దేవకీ వసుదేవులకును కుక్కిణీ సత్యభామలకును మ్రొక్కిెను. సుభద్రార్జునులు వారి దీవసలం గైకొని గుమ్మము నొద్దనున్న రథము సమీపించి దాని నెక్కిరి. సుభద్ర సారథిసానంబున కూర్చుండి రథము నడిపెను.

X

రథ మింద్రప్రస్థాభిముఖమై తూర్పుగవను పోవు చుండ నక్కడి కావలివారు దాని నడ్డగించిరి. కాని, యర్జునుడు బాణములనేసి వారిని నొప్పింపఁగా, వారు మొఱలిడుచుఁ బాటివచ్చి దుర్యోధనాదులను నెదుర్కొన బోయిన కృష్ణ బలరామాదులం గాంచి, యెవ్వఁడో యొక్కఁడు సుభద్రను దొంగిలికొనిపోయెనని చెప్పిరి. బలరాముడు మనసు కలంగ నివ్వెరపడెను. దుర్యోధనాదులు “ఇంత సాహస మర్జునునకుఁడప్పు మఱేకి నుండదు. వాడెర్జునుఁడే యయియుండును. అర్జునుడు చచ్చెననువార్త కల్లవార్త”యనితలపోసి, బలరామకృష్ణుల జూచి, “మే మిదెపోయి యాముచ్చం బరలోకమునకుఁ బుచ్చి కన్యం దెచ్చెదము. మీరూరిలోనికి జనుఁడు,” అని పలికి సాయుధులయి రథంబు లెక్కిపోయిరి. కాని, కర్ణుఁ డాడుదానితోఁ బోర నొల్లక తనదారిఁబోయెను. బలరామాదులు, సుభద్రను దుర్యోధనుడు దెచ్చునన్న నమ్మకముతో, నూరిలోనికి మరలిరి. సుభద్రార్జునుల వెంబడించి పోయిన దుర్యోధనాదులు వారిని గలసికొనిరి. వారికిని వీరికిని హోరాహోరి పోరు జరిగెను. సుభద్ర బాణప్రయోగకౌశలము చూపెను. దుర్యోధనాదులు కాందిశీకు లయిరి. అర్జునుడు సుభద్రయొక్క యుద్ధ

పైపుణ్యమునకు నామెను మెచ్చుకొనెను.

అట బలరాముడు తనయింట యతిరూపమున నుండినది యగ్నుఁడనివిని, కొంగున నగ్నిని గట్టుకొన్నట్టు లాయెఁగదా యనివగచి, వానిని మట్టుపెట్టఁ గృష్ణునితో నాలోచించెను గాని, యాతఁ డాదాసీన్యమును వహించి యుండెను. కృష్ణుఁడె సుభద్రాద్వజుల వివాహమునకుఁ దోడుపడినాఁడని నిలుకడమీఁద నెఱింగియు, బలరాముఁ డాముచ్చిమి విషయమయి తన యభిప్రాయము నిమ్మని కృష్ణుని నిక్కచ్చి చేయఁగా నాతఁడిట్లు పలికెను. “అర్జునుడు మనకు మేనమామఁది. అతఁడు దుర్యోధనుని వలె సధర్మపరుఁడుగాక ధర్మశీలుఁడు. కులశీలంబులెకాక రూపయావనాది శుభలక్షణములుం గలవాఁడు. క్షత్రియ వంశ సంజాతయుఁ స్వయంవర స్వతంత్రయునగు మన సుభద్ర సర్వలక్షణ సంయుతుడగు వరుని వలచినది. ఇదియొక తప్పా?” అనఁగా విని బలరాముడు “సుభద్ర మనోగతము నే నెఱుంగను. ఎఱిగి యుండిన దాని మనోభీష్టమునకుఁ బ్రతికూలముగా వర్తించి దాని సుఖ సంతోషములకు భంగము గలిగింప యత్నింతునా? మనమందఱ మింద్రప్రస్థపురమున కిప్పుడ తరలిసుభద్రా ద్వజుల వివాహమక్కడనే నెఱపుట యుచితము,” అని బదులాడెను, కృష్ణుఁ డింద్రప్రస్థపుర ప్రయాణమునకు

సమ్మతించెను. యాదవు లందఱు తత్ ప్రయాణమునకు ససన్నధులయిరి.

అర్జునుడట్లు సుభద్రా ద్వితీయుడయి యింద్ర పృస్థపురము చేరెను. సుభద్ర కుంతీదేవికి మొక్కి-
 సిదప ద్రావదికి మొక్కినను. వారు ప్రతిపక్ష వీరవిజ
 యుడు నీకు మగఁడవుఁగావుతయని దీవించిరి. అర్జునుడు
 పెద్దలందఱకును బ్రణమిల్లి తాను సుభద్రను దెచ్చిన
 విధము నెల్లరకుఁ దెలుపుచుండఁగా దేవకీ వసుదేవులును
 బలరామ కృష్ణ గద సాత్యకి పృథ్వీము పృథ్విఖిలును,
 రుక్మిణీ సత్యభామాదులును వచ్చి యూరినెలుపల
 నున్నారని విని ధర్మరాజు, న కు ల సహదేవు
 లను వారికెదురుకో లొసంగఁ బుత్తెంచెను. వారు వెడలి
 యాదవులను దోడి తెచ్చిరి. ధర్మరాజు ప్రత్యుగ్గమించి
 దేవకీ వసుదేవులకు నమస్కరించి, బలరామకృష్ణాదులను
 బ్రీతిపూర్వకముగ సత్కరించి తగిన విడుదల విడియిం
 చెను. బలరాముడు క్షమాపణ పూర్వకముగాఁ దాము
 వచ్చిన కార్యమును దెలియఁ జేసెను. ధర్మరాజుండులకుఁ
 గడు సంతోషమున సమ్మతించి మఱునాఁడె సుభద్రా
 యునుల వివాహమని చాటఁబంచెను.

వివాహమహోత్సవము సత్తదినంబులు మిక్కిలి
 వేడుకగా జరిగెను. కృష్ణుడు వధూవరులకు నానావిధ

వస్తువాహనంబు లరణంబు లిచ్చుటయేగాక, కుంతి
 దేవీకిని ధర్మజ భీమ నకుల సహదేవులకును ద్రాపదికిని
 సముచితములగు నుడుగరలిచ్చి పూజించెను. ధర్మరాజు
 యాదవుల కెల్లను భూషణాంబరము లొసంగిసత్కరించెను.
 యాదవులిట్లు ప్రతిపూజ లందినవారయి ద్వారకకు
 మరలిరి. కృష్ణుడుమాత్ర మింద్రప్రస్థముననె నిలిచి
 సుభద్రాద్వనులతో నిష్క్రమింపబయలు బ్రాద్దులుబుచ్చుచు
 నుండెను.
